

ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS

(kolmas koda laiendatud koosseisus)

8. oktoober 1996*

Konkurents – Rahvusvaheline meretransport – Liinilaevanduskonverentsid –
Määrus (EMÜ) nr 4056/86 – Mõju kaubandusele – Kollektiivne turgu valitsev seisund –
Ainuõiguslepingu rakendamine – Hinnasõjalaevad – Lojaalsusel põhinevad
mahahindlused – Trahvid – Hindamiskriteeriumid

Liidetud kohtuasjades T-24/93,

Compagnie Maritime Belge Transports SA

ja

Compagnie Maritime Belge SA,

Belgia õiguse alusel asutatud äriühingud, asukoht Antwerpen (Belgia), esindajad:
advokaadid Michel Waelbroeck ja Denis Waelbroeck, Brüssel, ja advokaat Aurelio
Pappalardo, Trapani, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,
advokaadibüroo Ernest Arendt, 8–10 rue Mathias Hardt,

hagejad,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad kirjalikus menetluses: õigustalituse ametnikud
Bernd Langeheine ja Richard Lyal ning kohtuistungil: õigustalituse ametnikud Richard
Lyal, Paul Nemitz ja Berend Jan Drijber, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress
Luxembourgis, c/o õigustalituse ametnik Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner,
Kirchberg,

kostja,

keda toetavad:

Grimaldi, Itaalia õiguse alusel asutatud äriühing, asukoht Palermo (Itaalia),

ja

Cobelfret, Belgia õiguse alusel asutatud äriühing, asukoht Antwerpen (Belgia),

esindajad: *barrister* Mark Clough, Inglismaa ja Wales, kohtudokumentide
kättetoimetamise aadress Luxembourgis, advokaadibüroo Aloyse May, 31 Grand-rue,

menetlusse astujad,

T-25/93,

* Kohtumenetluse keeled: saksa, inglise ja hollandi.

Dafra-Lines A/S, Taani õiguse alusel asutatud äriühing, asukoht Kopenhaagen, esindajad: advokaadid Michel Waelbroeck ja Denis Waelbroeck, Brüssel, ja advokaat Aurelio Pappalardo, Trapani, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, advokaadibüroo Ernest Arendt, 8–10 rue Mathias Hardt,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad kirjalikus menetluses: õigustalituse ametnikud Bernd Langeheine ja Richard Lyal ning kohtuistungil: õigustalituse ametnikud Richard Lyal, Paul Nemitz ja Berend Jan Drijber, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o õigustalituse ametnik Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kostja,

T-26/93,

Deutsche Afrika-Linien GmbH & Co., Saksa õiguse alusel asutatud äriühing, asukoht Hamburg (Saksamaa), esindaja: *Rechtsanwalt* Michael Strobel, Hamburg, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress advokaadibüroo Nicolas Decker, 16 avenue Marie-Thérèse,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad kirjalikus menetluses: õigustalituse ametnikud Bernd Langeheine ja Richard Lyal ning kohtuistungil: õigustalituse ametnikud Richard Lyal, Paul Nemitz ja Berend Jan Drijber, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o õigustalituse ametnik Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kostja,

ja T-28/93,

Nedlloyd Lijnen BV, Madalmaade õiguse alusel asutatud äriühing, asukoht Rotterdam (Madalmaad), esindaja kirjalikus menetluses: advokaat Tom R. Ottervanger, Rotterdam, ning kohtuistungil: advokaat Jacques Steenbergen, Brüssel, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, advokaadibüroo Carlos Zeyen, 4 rue de l'Avenir,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad kirjalikus menetluses: õigustalituse ametnikud Bernd Langeheine ja Richard Lyal ning kohtuistungil: õigustalituse ametnikud Richard Lyal, Paul Nemitz ja Berend Jan Drijber, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o õigustalituse ametnik Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kostja,

mille esemeks on nõue tühistada komisjoni 23. detsembri 1992. aasta otsus 93/82/EMÜ seoses menetlusega vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklitele 85 (IV/32.448 ja

IV/32.450: Cewal, Cowac ja Ukwal) ja 86 (IV/32.448 ja IV/32.450: Cewal) (EÜT 1993, L 34, lk 20),

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS
(kolmas koda laiendatud koosseisus)

koosseisus: koja esimees C. P. Briët, kohtunikud P. Lindh, A. Potocki, R. M. Moura Ramos ja J. D. Cooke,

kohtusekretär: ametnik J. Palacio González,

arvestades kirjalikus menetluses ja 26. märtsi 1996. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

- 1 Pärast seda, kui komisjonile esitati nõukogu 22. detsembri 1986. aasta määruse (EMÜ) nr 4056/86, millega nähakse ette üksikasjalikud eeskirjad asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamiseks meretranspordis (EÜT 1986, L 378, lk 4; ELT eriväljaanne 07/001, lk 241), artikli 10 alusel kaebused, alustas ta Euroopa ja Lääne-Aafrika vahelistel laevateedel tegutsevate liinilaevanduskonverentside tegevuse uurimist.
- 2 Ühe kaebuse esitas Association of Independent West African Shipping Interests (edaspidi „AIWASI”), mis on ühenduse sõltumatute laevandusettevõtjate ehk liinilaevanduskonverentsidesse mittekuuluvate laevandusettevõtjate ühendus. Sõltumatud laevandusettevõtjad Grimaldi ja Cobelfret, kelle asukoht on vastavalt Palermo ja Antwerpen (edaspidi koos „G & C”), on AIWASI asutajaliikmed. 1985. aastal hakkasid G & C osutama ühiselt teenust Põhja-Euroopa ja Zaire'i vahel.
- 3 Associated Central West Africa Lines (edaspidi „Cewal”) on laevanduskonverents, mille sekretariaat asub Antwerpenis. Sellesse kuuluvad laevandusettevõtjad, kes osutavad regulaarlaevaliini teenust Zaire'i ja Angola sadamate ning Põhjamere sadamate vahel, v.a Ühendkuningriigi sadamad.
- 4 Compagnie Maritime Belge SA (edaspidi „CMB”) on CMB kontserni valdusettevõtte. Kontserni tegevusalade hulka kuulub laevade omamine ning laevandustegevuse juhtimine ja korraldamine. Selle liinilaevandus- ja ühendveoteenuste jaoks loodi 7. mail 1991. aastal eraldi juriidiline isik Compagnie Maritime Belge Transports SA (edaspidi „CMBT”), mis alustas tegevust juba 1. jaanuaril 1991. aastal.
- 5 Dafra-Lines A/S on Cewali liige. Dafra-Lines on kuulunud CMB kontserni alates 1. jaanuarist 1988. aastast.
- 6 Deutsche Afrika-Linien GmbH & Co. (edaspidi „DAL”) on Cewali konverentsi liige. Kuni 1. aprillini 1990 oli ta Woermann-Linie Afrikanische Schifffahrts-Gesellschaft mbH ainuosanik. Sel päeval võõrandas ta oma osad CMBle, kes ühendas 1. jaanuarist 1991 ettevõtte tegevuse CMBTga.
- 7 Nedlloyd Lijnen BV (edaspidi „Nedlloyd”) on ka Cewali liige.

- 8 Komisjon võttis uurimise lõpus vastu 23. detsembri 1992. aasta otsuse 93/82/EMÜ seoses menetlusega vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklitele 85 (IV/32.448 ja IV/32.450: Cewal, Cowac ja Ukwal) ja 86 (IV/32.448 ja IV/32.450: Cewal) (EÜT 1993, L 34, lk 20; edaspidi „otsus“). Selles otsuses leiti, et kolm laevanduskonverentsi olid rikkunud artiklit 85 ja Cewali liikmed olid rikkunud artiklit 86, ning sellest tulenevalt määrati mõnele neist trahv. Otsuse võib kokku võtta järgmiselt.

Otsuse kokkuvõte

Rahvusvahelise meretranspordi õiguslik raamistik

- 9 Laevanduskonverentsi veetava lasti jagamist teatud laevateel reguleerib ÜRO kaubandus- ja arengukonverentsi koostatud toimimisjuhend (edaspidi „UNCTADI toimimisjuhend“) ja eelkõige nn reegel 40:40:20. Selle reegli kohaselt saavad laevatee kummaski otsas olevad riiklikud laevandusettevõtjad kumbki 40% konverentsi veetavast lastist ja ülejäänud 20% jagatakse muudele konverentsi kuuluvatele kolmandate riikide laevandusettevõtjatele.
- 10 Lisaks on 1975. aastal loodud Lääne- ja Kesk-Aafrika riikide merevedu käsitleva ministrite konverentsi (CMEAOC) raames ühtlustatud Aafrika riikide rahvusvahelise meretranspordi poliitikat. See konverents on vastu võtnud mitu resolutsiooni, milles julgustatakse Aafrika riike pidama esmatähtsaks oma lasti andmist riiklikele laevandusettevõtjatele ja looma järelevalvesüsteemid UNCTADI toimimisjuhendis kehtestatud „lasti jagamise valemi“ tõhusaks rakendamiseks.
- 11 Põhja-Euroopa ja Zaire'i vahelisel laevateel on last UNCTADI toimimisjuhendi 40:40:20 reegli kohaselt jagatud kolmel järgmisel viisil:

- Compagnie Maritime Zairoise (edaspidi „CMZ“) osaleb Cewali konverentsi liikmena;
- Zaire'i ametiasutused kehtestasid eeskirjade raamistiku 23. juuni 1967. aasta määrus-seadusega nr 67/272 ja Zaire'i Panga 13. jaanuari 1972. aasta ringkirjaga nr 139(IV). Ringkiri võeti vastu seoses valuutakontrolliga ning eelkõige tuleb selle kohaselt Belgia, Saksamaa, Madalmaade või Skandinaavia sadamatest Zaire'i Vabariiki imporditud või Zaire'i Vabariigist kõnealustesse sadamatesse eksporditud kaubad edaspidi vedada Cewali liikmetest laevandusettevõtjate laevadega. Lisaks, selleks, et kohustada laevandusettevõtjaid lastivedajatega sõlmitud prahilepingutes asendama Zaire'i rahandusasutustele kulukas edasilükatud mahahindlussüsteem kohese mahahindlussüsteemiga, ei olnud volitatud pankadel enam õigust arveldada mereveo eest välisvaluutas, sest mereveo puhul ei tehtud arvel näidatud kohest mahahindlust, kuna selle osas ei täidetud kõnealuseid reegleid.

Tegelikult lisasid Cewali liikmed pärast ringkirja avaldamist sõlmitud lepingutesse kohese mahahindlussüsteemi. Kuni 1985. aastani oli mahahindlussüsteemi rakendamine tagatud sellega, et valuutadokumentides oli eriklausel, millega tõendati lasti vedamist Cewali kasutuses oleva laevaga („*Embarquement par navire Cewal*“). 26. detsembri 1985. aasta ringkirjaga andis Zaire'i Pank teada, et loobub sellest süsteemist;

- Zaire'i mereveo eest vastutav asutus (Office de Gestion du Fret Maritime, edaspidi „Ogefrem“) ja Cewal sõlmisid kokkuleppe, mille artiklis 1 on sätestatud:

„Ogefrem talle antud pädevuse piires ja Cewali konverents tagavad, et kõik Cewali konverentsi liikmetest laevandusettevõtjad saavad vedada kõiki selle laevanduskonverentsi tegevusvaldkonda kuuluvaid kaupu.

Erandeid võib teha mõlema poole sõnaselgel nõusolekul.”

Selle sätte teisele lõigule vaatamata lubas Ogefrem ilma Cewali nõusolekuta Cewali konverentsi mittekuuluvale laevandusettevõtjal osaleda Zaire'i sadamast väljuvas ja sinna suunduvus kaubaveos; see ettevõtja oli G & C.

Asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rikkumised

- 12 Kohtuasja asjaolude esinemise ajal oli Põhja-Euroopa ja Lääne-Aafrika sadamate vaheline kaubavedu jagatud kolme laevanduskonverentsi vahel: Cewal, Continent West Africa Conference (edaspidi „Cowac”) ja United Kingdom West Africa Lines Joint Service (edaspidi „Ukwal”); kõik konverentsid kasutasid erinevaid laevateede võrke.
- 13 Komisjon tõdes oma otsuses, et kaubavedu oli selliselt jagatud vastavalt mõnele nende kolme konverentsi vahelisele kokkuleppele, mille eesmärk oli keelata ühe konverentsi liikmetest ettevõtjatel tegutseda sõltumatute laevandusettevõtjatena sadamates, mis kuuluvad emma-kumma teise konverentsi mõjuvõimu alla. Teise konverentsi laevaliiniil tegutsemiseks pidi laevandusettevõtja esmalt selle konverentsiga ühinema.
- 14 Komisjon jõudis järeldusele, et nende kokkulepetega jagati turg asutamislepingu artikli 85 lõike 1 vastaselt ja neile ei saanud teha erandit määruse nr 4056/86 artikli 3 ega asutamislepingu artikli 85 lõike 3 alusel.

Asutamislepingu artikli 86 rikkumised

- 15 Pärast asjaomase turu määramist tõdes komisjon, et Cewali konverentsi liikmetel oli kollektiivne turgu valitsev seisund. Ta leidis, et konverentsi liikmed rakendasid peamise kaubanduskonkurendi kõrvaldamiseks laevaliikluses kolme endast turgu valitseva seisundi kuritarvitamist kujutavat praktikat asutamislepingu artikli 86 tähenduses, milleks olid:
 - Ogefremiga sõlmitud koostöölepe rakendamine ja selle range täitmise korduv nõudmine mitmel viisil;
 - konverentsi kehtivate prahihindade muutmine nii, et tulemuseks olid samad või madalamad hinnad kui peamisel sõltumatul konkurendil, nende laevade puhul, mis väljuvad sadamast samal päeval või lähipäeval (seda praktikat tuntakse „hinnasõjalaevade” nime all). Otsuse kohaselt põhjustas süsteem tervikuna kahju Cewali liikmetele;
 - saajaprotsendilisel lojaalsusel (kaasa arvatud FOB klausli alusel müüdavad kaubad) põhinevad lepingud, mis lähevad kaugemale määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikes 2 sätestatust, ning ebalojalsete lastivedajate mustade nimekirjade pidamine.

Otsuse resolutiivosa ja selles kehtestatud sanktsioonid

- 16 Otsuse resolutiivosas leiti, et asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 (artikkel 1) ja artiklit 86 (artikkel 2) on rikutud. Nõuti, et ettevõtjad lõpetaksid rikkumised (artikkel 3) ja hoiduksid artiklis 1 nimetatud rikkumist kordamast (artikkel 4). Soovitati lojaalsuskokkuleppeid kohandada, nii et need vastaksid määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikele 2 (artikkel 5). Nimetatud määruse artikli 19 lõike 2 alusel kehtestas komisjon artiklis 2 nimetatud turgu valitseva seisundi rikkumiste eest järgmised trahvid (artikkel 6):
 - CMBl: 9,6 miljonit eküüd;

– Dafra-Linesile ja Deutsche Afrika Linien-Woermann Liniele: kummalegi 200 000 eküüd;

– Nedlloyd Lijnen BVle: 100 000 eküüd.

Trahvid tuli ära maksta kolme kuu jooksul pärast otsuse teatavakstegemist. Vastasel korral tuli automaatselt tasuda intressi 13,25% aastas (artikkel 7).

Menetluse käik

- 17 Esimese Astme Kohtu kantseleisse 19. märtsil 1993. aastal saabunud hagiavaldusega esitasid CMB ja CMBT hagi, mis registreeriti kohtuasjana T-24/93 ja milles taotleti eelkõige vaidlustatud otsuse tühistamist.
- 18 Esimese Astme Kohtu kantseleisse 13. aprillil 1993. aastal saabunud eraldi dokumendiga esitas CMBT ka ajutiste meetmete kohaldamise taotluse, milles ta nõudis, et otsuse resolutiivosa artiklite 6 ja 7 kohaldamine niivõrd, kui neis määrati CMBle trahv, ning otsuse artikli 3 kohaldamine niivõrd, kui selles nõuti, et Cewali konverents ja selle liikmed lõpetaksid Ogefremiga sõlmitud koostööleppe, peatataks seniks, kuni Esimese Astme Kohus teeb otsuse põhikohtuasjas.
- 19 Esimese Astme Kohtu president andis 13. mai 1993. aasta määrusega (kohtuasjas T-24/93 R: CMBT vs. komisjon, EKL 1993, lk II-543) G & C-le loa astuda menetlusse ajutiste meetmete kohaldamise menetluses ja jättis ajutiste meetmete kohaldamise taotluse rahuldamata.
- 20 Esimese Astme Kohtu teise koja esimees andis 23. juuli 1993. aasta määrusega (kohtulahendite kogumikus ei avaldata) G & C-le loa astuda menetlusse kostja nõude toetuseks ja kiitis osaliselt heaks hagejate taotluse, et teatavaid hagi ja selle lisasid sisaldavaid dokumente tuleb hoida G & C suhtes konfidentsiaalsena.
- 21 Esimese Astme Kohtu teise koja esimees kiitis 21. märtsi 1994. aasta määrusega (kohtulahendite kogumikus ei avaldata) osaliselt heaks hagejate taotluse, et teatud kostja vastust, repliiki ja vasturepliiki ning nende teatavaid lisasid sisaldavaid dokumente tuleb hoida G & C suhtes konfidentsiaalsena.
- 22 Esimese Astme Kohtu kolmanda koja (laiendatud koosseisus) esimees jättis 19. märtsi 1996. aasta määrusega (kohtulahendite kogumikus ei avaldata) rahuldamata hagejate taotluse, et teatavaid Esimese Astme Kohtu kirjalikele küsimustele antud komisjoni vastuseid ja nende teatud lisasid tuleb hoida G & C suhtes konfidentsiaalsena.
- 23 Esimese Astme Kohtu kantseleisse 19. ja 22. märtsil 1993. aastal saabunud hagiavaldustega esitasid Dafra-Lines, DAL ja Nedlloyd hagi. Hagid registreeriti kohtuasjadena T-25/93, T-26/93 ja T-28/93 ning neis taotleti peamiselt otsuse tühistamist.
- 24 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (kolmas koda laiendatud koosseisus) avada suulise menetluse ilma eelnevate uurimistoiminguteta. Esimese Astme Kohus palus menetluse korraldamise meetmete raames esitada pooltel siiski teatud dokumendid ja vastata teatud kirjalikele küsimustele.
- 25 Poolte suulised argumendid kuulati ära 26. märtsi 1996. aasta kohtuistungil, mil nad vastasid suulistele küsimustele.

Poolte nõuded

- 26 Kohtuasjas T-24/93 paluvad hagejad Esimese Astme Kohtul:

- tühistada otsus tervikuna;
- teise võimalusena:
 - tühistada hagejatele määratud trahv või vähemalt vähendada seda;
 - nõuda, et komisjon esitaks kõik dokumendid selle kohta, kuidas trahvi summa on arvatud;
- mõista igal juhul kohtukulud välja komisjonilt.

Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

- jätta hagi rahuldamata;
- mõista kohtukulud, sealhulgas ajutiste meetmete kohaldamise taotlusega seotud kulud, välja hagejatelt.

Menetlusse astujad paluvad Esimese Astme Kohtul:

- jätta hagi rahuldamata;
- mõista kohtukulud, sealhulgas komisjoni ja menetlusse astujate ajutiste meetmete kohaldamise taotlusega seotud kulud, välja hagejatelt.

27 Kohtuasjas T-25/93 palub hageja Esimese Astme Kohtul:

- tühistada otsus;
- teise võimalusena:
 - tühistada määratud trahv või vähemalt vähendada seda;
 - nõuda, et komisjon esitaks kõik dokumendid selle kohta, kuidas trahvi summa on arvatud;
- mõista igal juhul kohtukulud välja komisjonilt.

28 Kohtuasjas T-26/93 palub hageja Esimese Astme Kohtul:

- tühistada otsus;
- teise võimalusena tühistada hagejale määratud trahv või vähemalt vähendada seda;
- mõista kohtukulud välja komisjonilt.

29 Kohtuasjas T-28/93 palub hageja Esimese Astme Kohtul:

- tühistada otsus tervikuna või osaliselt;
- tühistada hagejale määratud trahv või vähemalt vähendada seda;
- võtta vajalikuks peetavaid meetmeid;
- mõista kohtukulud välja komisjonilt.

30 Kostja palub kohtuasjades T-25/93, T-26/93 ja T-28/93 Esimese Astme Kohtul:

- jätta hagi rahuldamata;
- mõista kohtukulud välja hagejatelt.

31 Kuulanud kohtuistungil pooled ära, otsustas Esimese Astme Kohus (kolmas koda laiendatud koosseisus) need neli kohtuasja kohtuotsuse huvides liita.

Peamised otsuse tühistamist käsitlevad nõuded

- 32 Hagejad tuginevad otsuse tühistamise nõuete toetuseks neljale väitele. Esiteks tugineb hageja kohtuasjas T-26/93 menetlusnormide rikkumisele. Teiseks väidavad hagejad kohtuasjades T-24/93, T-25/93 ja T-28/93, et kõnealune praktika ei mõjuta ühendusesisest kaubandust, ning kohtuasjades T-24/93 ja T-25/93, et kõnealused turud ei ole ühisturu osa. Kolmandaks eitavad hagejad kohtuasjades T-24/93, T-25/93 ja T-26/93, et vaidlustatud praktika eesmärk või tagajärg on konkurentsi piiramine asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses. Neljandaks väidavad hagejad kõigis kohtuasjades, et vaidlustatud praktika ei kujuta endast turgu valitseva seisundi kuritarvitamist asutamislepingu artikli 86 tähenduses.

1. Esimene väide, mis käsitleb otsuse kehtivust mõjutavate menetlusnormide rikkumist

Poolte argumendid

- 33 Kohtuasjas T-26/93 väidab hageja DAL kõigepealt, et 14. augustil 1990. aastal Woermann-Linie Afrikanische Schiffahrts-Gesellschaft mbH-le adresseeritud vastuväiteteatist ei saadetud talle. Kõnealune ettevõtte oli juba 1. aprillil 1990. aastal müüdnud CMBle ja DAL ei olnud enam Cewali liige. Komisjoni vastuväited adresseeriti konverentsi liikmetele, kes olid loetletud vastuväiteteatise lisas A, kuid selles ei nimetatud hagejat. Seega võeti otsus vastu kaitseõigust rikkudes (vt 11. novembri 1981. aasta otsust kohtuasjas 60/81: IBM vs. komisjon, EKL 1981, lk 2639). Teiseks määrati otsuse artiklis 6 trahv olematu ettevõttele Deutsche Afrika Linien-Woermann Linie. Kui neile, kellele otsus on adresseeritud, määratakse selles trahv, nagu käesoleval juhul, peavad nad olema selgesti tuvastatavad. Et vaidlustatud otsuses ei ole täpsustatud, kas seda kavatsetakse kohaldada DALi ja/või Woermann-Linie Afrikanische Schiffahrts-Gesellschaft mbH suhtes, rikuti otsusega menetlusnormi.
- 34 Komisjon märgib esmalt, et hageja oli alguses Woermann-Linie Afrikanische Schiffahrts-Gesellschaft mbH ainuosanik ja et 1. aprillil 1990. aastal võõrandas ta oma osad CMBle. Mis puutub sellesse, kellele vastuväiteteatis on adresseeritud, väidab komisjon, nagu ilmneb ka hagi lisast K 7, et hagejat tõepoolest teavitati vastuväidetest ja ta vastas neile, mistõttu ei saa olla tegu kaitseõiguse rikkumisega. Mis puutub otsuse adressaati, väidab komisjon, et hageja pidi teadma, et otsus käsitles tema vastutust Woermann-Linie tegevuse eest, sest hageja tegutses Lääne- ja Kesk-Aafrikas üksnes Woermann-Linie nime all ja oli tollal selle ainuosanik. Seetõttu väidab komisjon, et hageja väide, mille kohaselt vastuväited adresseeriti muule ettevõtjale kui see, kellele otsus oli adresseeritud, on põhjendamatu.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 35 Esimese Astme Kohus tõdeb kõigepealt, et kuni 1. aprillini 1990 oli hageja DAL Woermann-Linie Afrikanische Schiffahrts-Gesellschaft mbH ainuosanik. Nagu ilmneb hagi lisast K 7, vastas hageja ise vastuväiteteatisele, mistõttu ta ei eita enda teavitamist. Lisaks, nagu hageja ise kõnealuse repliigi sissejuhatuses väitis, vastas ta Woermann-Linie nimele koostatud vastuväiteteatisele, sest kaebus esitati enne tüürettevõtte müüki. Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et kaitseõiguse rikkumist käsitleva väite esimene osa tuleb jätta rahuldamata.
- 36 Teiseks tõdeb Esimese Astme Kohus, et otsuse I lisa kohaselt on otsus adresseeritud ettevõttele Deutsche Afrika Linien-Woermann Linie. On selge, et see nimi ei vasta ühelegi juriidiliselt eksisteerivale ettevõttele. Nagu mainitud, ei saa hageja siiski väita, et ta ei saanud aru, et vastuväiteteatis oli mõeldud talle, sest ta oli tollal Woermann-Linie

emaettevõtte. Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et otsuse I lisa ja otsuse artikli 6 sõnastusest, kus emaettevõtte ja tütarettevõtte nimed on lühendatult kokku liidetud, sai hageja selgelt aru, et otsus oli adresseeritud talle ning et selles määrati talle trahv tema endise tütarettevõtte tegevuse eest, sest hageja oli endise tütarettevõtte ainoosanik kuni 1. aprillini 1990 ning tegutses Lääne- ja Kesk-Aafrikas selle nime all.

37 | Sellest tulenevalt tuleb esimene väide tagasi lükata.

2. Teine väide, mille kohaselt asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 ei ole rikutud

Poolte argumendid

38 Hagejad rõhutavad esmalt, et laevanduskonverentside tõeline eesmärk on ratsionaliseerida mereveoteenuseid, mida tunnistatakse dokumendis „Ühise transpordipoliitika suunas – teatis mereveo kohta” [KOM (1985)90 (lõplik), punkt 62 ja sellele järgnevad punktid] ja määruse nr 4056/86 kaheksandas põhjenduses. Seetõttu õigustavad laevanduskonverentside pakutavad soodustused teatud konkurentsipiiranguid, sest transpordi kasutajad saavad sellest süsteemist kasu. Peale selle on määruse nr 4056/86 artiklis 3 antud erandid tegevusele, mille üle komisjon kaebab.

39 Teiseks väidavad hagejad, et laevanduskonverentside valitud süsteem säilitab tegelikult selle liikmete konkurentsiseisundi, sest süsteem võimaldab ühineda teise laevanduskonverentsiga ning seega tegutseda kaubavahetuses selle liikmena. Vastupidi sellele, mida komisjon otsuse punktis 37 väidab, ei ole menetlus, mille käigus ühe laevanduskonverentsi liige ühineb teise konverentsiga, aeganõudev ega ebaselge; seda tõendab asjaolu, et kõnealusest kolmest laevanduskonverentsist ühte kuuluvast 45 liikmest 27 kuulub veel vähemalt ühte laevanduskonverentsi. Lisaks, see, et G & C ei võinud ühineda Cewaliga, mida komisjon peab ekslikult „kinniseks” konverentsiks, tuleneb lihtsalt sellest, et G & C keeldusid täitmast liitumisankeeti.

40 Repliigis kahtlevad hagejad otsuse aluseks olevate tõendite paikapidavuses. Nad väidavad, et otsuse põhjenduste punktis 38 esitatud väide on ekslik; selle väite kohaselt on konverentside liikmete vahelistes kokkulepetes keelatud konverentsiliikmetel tegutseda sõltumatute laevandusettevõtjatena kahe muu konverentsi tegevusvaldkonnas.

41 Komisjon vaidlustab väite esimese osa sel põhjusel, et kuigi määruse nr 4056/86 kohaselt õigustavad laevanduskonverentside pakutavad soodustused teatud konkurentsipiiranguid, ei hõlma määruse artiklis 3 antud erand kogu laevanduskonverentside tegevust, eelkõige sedalaadi konkurentsikeelu kokkuleppeid, nagu käesolevas kohtuasjas arutluse all. Pealegi on määruse kaheksandas põhjenduses sõnaselgelt ette nähtud sõltumatute laevandusettevõtjate olemasolu.

42 Komisjon vaidlustab väite teise osa sel põhjusel, et hagejad ei saa repliigis esmakordselt vaidlustada nende kolme laevanduskonverentsi vaheliste konkurentsikeelukohustuste olemasolu.

43 Laevanduskonverentside vahelise kokkuleppe puudumist käsitlev hagejate väide on põhimõtteliselt vastuolus sellega, et Cewal vastas vastuväiteteatisele ja esitas mitu muud dokumenti. Kõikides neis dokumentides viidatakse laevanduskonverentsi liikmete kohustusele mitte tegutseda kahe muu konverentsi teostatavas kaubaveos ja neid kohustusi järgiti pärast määruse nr 4056/86 jõustumist.

44 Lisaks tuleb komisjoni arvates uurida üksnes seda, kas laevanduskonverentside vahel on konkurentsipiiravaid kokkuleppeid. Seetõttu ei ole tähtsust, kas sõltumatud

laevandusettevõtjad võivad olla teostanud osa kaubaveost. Samuti on ebaoluline väide, mille kohaselt nende kolme konverentsi vaheline konkurents säilis seetõttu, et ühe konverentsi liige võib ühineda teise konverentsiga, sest kõnealuste kokkulepete eesmärk on konkurentsipiiramine. Konverentsi kinnise olemuse osas leiab komisjon, et seda ei ole mingil moel vaidlustatud.

45 Menetlusse astujad ei ole selle kohta märkusi esitanud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

46 Kõigepealt märgib Esimese Astme Kohus, et selliseid konverentsidevahelisi kokkuleppeid, mille kohaselt ühe konverentsi liikmetel on keelatud tegutseda sõltumatu laevandusettevõtjana teise kokkuleppes osaleva konverentsi tegevusvaldkonnas, mainitakse sõnaselgelt Cewali esimehe poolt Cowacile 6. oktoobril 1989. aastal saadetud teleksis ja Zaire Pool Committee 19. septembri 1989. aasta koosolekuprotokollis. Pealegi möönis Cewal sõnaselgelt vastuväiteteatisele antud vastuses, et sellised kokkulepped on olemas. Seetõttu tuleb konverentsidevaheliste kokkulepete puudumist käsitlev väide tagasi lükata, ilma et oleks vaja uurida, kas see on kodukorra tähenduses uus väide.

47 Hagejate argumentis püütakse eitada seda, et sellised kokkulepped võivad kujutada endast asutamislepingu artikli 85 rikkumist.

48 Selles osas tuletab Esimese Astme Kohus meelde, et kui võtta arvesse asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 toodud üldpõhimõtet, millega keelatakse konkurentsipiiravad kokkulepped, tuleb erandimääruses esitatud erandisätteid nende loomu poolest rangelt tõlgendada (vt 22. aprilli 1993. aasta otsust kohtuasjas T-9/92: Peugeot vs. komisjon, EKL 1993, lk II-493, punkt 37). See kehtib ka määruse nr 4056/86 sätete suhtes, milles on teatud kokkulepped vabastatud asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 sätestatud keelust, sest määruse artikkel 3 on grupierand asutamislepingu artikli 85 lõike 3 tähenduses.

49 Esimese Astme Kohus leiab, et hagejad ei saa põhjendatult väita, et erand, mis on antud määruse nr 4056/86 artikli 3 punktis c, mis käsitleb sõitude või vahepeatuste kooskõlastamist või jaotamist „konverentsiliikmete vahel”, võiks kehtida vaidlustatud praktika suhtes, sest käesoleval juhul on tegu konverentsidevaheliste turu jaotamise kokkulepetega. Lisaks kohaldatakse artiklis 3 antud erandit kokkulepete suhtes, mille põhieesmärk on ühise hinnakirja kehtestamine, millega ei ole käesoleval juhul tegu.

50 Pealegi ei saa pooled tugineda sellele, et laevanduskonverentsi tegelik eesmärk on tunnustatud kasulikuks, mida komisjon ei eita. Kuigi selle asjaoluga võib põhjendada määruses antud erandeid, ei saa see siiski tähendada, et kõik juhtumid, mil laevanduskonverentsid konkurentsipiiravad, jäävad asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 kehtestatud keelu alt välja.

51 Esimese Astme Kohus leiab, et hagejate ülejäänud argumentid ei ole asjakohased. Need põhjused, mille tõttu G & C ei saanud Cewaliga ühineda, on ebaolulised, sest vaidlustatud konkurentsipiiramine puudutab konverentsidevaheliste kokkulepete olemasolu. Samuti ei ole tähtsust sellel, kas konverentsiga ühinemise tingimused on aeganõudvad ja ebaselged, sest kokkulepete peamine eesmärk on keelata ühe konverentsi liikmetel tegutseda teisele konverentsile kuuluval laevateel sõltumatu laevandusettevõtjana.

52 Seetõttu tuleb väide, mille kohaselt asutamislepingu artiklit 85 ei ole rikutud, tagasi lükata.

3. Kolmas väide, mille kohaselt asutamislepingu artiklit 86 ei ole rikutud

Väite esimene osa, mille kohaselt Cewali liikmetel ei ole kollektiivset turgu valitsevat seisundit

Cewali liikmete kollektiivne turuseisund

– Poolte argumendid

- 53 Hagejad väidavad, et asutamislepingu artiklis 86 on keelatud see, et üks või mitu ettevõtjat kuritarvitab turgu valitsevat seisundit, kuid mitte see, et ühel või mitmel ettevõtjal on üksi või koos turgu valitsev seisund. See tähendab, et kollektiivse turgu valitseva seisundi kuritarvitamise mõistet saab kohaldada üksnes erandkorras, kui ettevõtjad kollektiivselt kuritarvitavad oma individuaalset turgu valitsevat seisundit, vastasel korral ei oleks asutamislepingu artiklil 85 kasulikku mõju (*effet utile*).
- 54 Hagejate arvates möönis Esimese Astme Kohus 10. märtsi 1992. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-68/89, T-77/89 ja T-78/89: Società Italiana Vetro jt vs. komisjon (EKL 1992, lk II-1403) üksnes seda, et põhimõtteliselt oli kollektiivne turgu valitsev seisund võimalik. Seda otsust, mille punktis 358 on viidatud liinilaevanduskonverentsidele, ei saa tõlgendada selliselt, et laevanduskonverentsi liikmetel on oletuslikult kollektiivne turgu valitsev seisund. Komisjon lihtsalt „taaskasutas” vastupidi Esimese Astme Kohtu eespool nimetatud kohtuasjas Società Italiana Vetro tehtud otsuse punktis 360 sätestatud reeglile artikli 85 – millest määruse nr 4056/86 kohaselt anti erand – rikkumise väidetavaid asjaolusid, tuvastamaks, et nende puhul oli tegemist artikli 86 rikkumisega. Komisjon leidis, et Cewali liikmetel on ühtne hinnakiri, kuid hagejate arvates ei ole komisjon käesoleval juhul tõendanud kollektiivse turgu valitseva seisundi olemasolu, nagu ta tõendas 1. aprilli 1992. aasta otsuses 92/262/EMÜ seoses menetlusega vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklitele 85 ja 86 (IV.32.450: Prantsusmaa ja Lääne-Aafrika laevandusettevõtjate komiteed) (EÜT 1992, L 134, lk 1, punkt 53 ja sellele järgnevad punktid).
- 55 Komisjon osutab eelkõige eespool nimetatud otsusele kohtuasjas Società Italiana Vetro (punktid 358 ja 359) ja leiab, et kollektiivse turgu valitseva seisundi olemasolu ei saa enam eitada. Lisaks osutas Esimese Astme Kohus kõnealusel kohtuotsuses liinilaevanduskonverentsidele kui näitele ettevõtjate rühmadest, kellel võib olla selline seisund. Esimese Astme Kohtu otsuse kohaselt võib turgu valitsev seisund olla kahel või enamal sõltumatul majandusüksusel, kelle majanduslikud sidemed on nii lähedased, et neil on samal turul tegutsevate muude ettevõtjatega võrreldes kollektiivne turgu valitsev seisund. Komisjon väidab lõpuks, et kollektiivse turgu valitseva seisundi mõiste ei muuda tarbetuks asutamislepingu artiklit 85, mida kohaldatakse horisontaalsete kartellide suhtes, mis ei põhjusta kartelliliikmete kollektiivset turgu valitsevat seisundit, sest nende vahel ei ole piisavalt tugevaid majanduslikke sidemeid. Artiklis 85 on keelatud teatud kooskõlastatud tegevus, samas kui artiklit 86 kohaldatakse ühepoolse tegevuse suhtes. Käesoleval juhul tegutsesid laevanduskonverentsid oma klientide ja konkurentide suhtes suurel määral ühe ja sama üksusena. Pealegi ei ole hagejad eitanud, et sellised tihedad majanduslikud sidemed tulenesid konverentsi kokkuleppest.
- 56 Samuti eitab komisjon seda, et asutamislepingu artikli 85 kohaldamine välistab artikli 86 kohaldamise. Komisjoni arvates võib mõlemat artiklit kohaldada üheaegselt, kui kummagi nõuded on täidetud (vt 10. juuli 1990. aasta otsust kohtuasjas T-51/89: Tetra Pak vs. komisjon, EKL 1990, lk II-309, punkt 21). Seetõttu leiab komisjon, et teda ei saa süüdistada asutamislepingu artikli 85 rikkumise asjaolude „taaskasutamises” eesmärgiga kohaldada nende suhtes artiklit 86. Ühelt poolt ei takista grupierandi olemasolu artikli 86

kohaldamist, kui kõnealusel ettevõtjal on asjaomasel turul valitsev seisund (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas *Tetra Pak vs. komisjon*, punkt 25); pealegi on selline võimalus sõnaselgelt sätestatud määruse nr 4056/86 artikli 8 lõikes 2. Teiselt poolt ei kuulunud Cewali kuritarvitused määrusega nr 4056/86 antud grupierandi alla. Komisjon arvab lisaks, et vastupidi hagejate väitele pole olemas kohtupraktikat, mille kohaselt ei või asutamislepingu artiklit 86 kooskõlastatud tegevuse suhtes kohaldada.

- 57 Pealegi ei ole tegemist „taaskasutamisega” eespool nimetatud *Società Italiana Vetro* jt kohtuasjas tehtud otsuse tähenduses, sest käesoleval juhul on komisjon piisavalt tõendanud, et kõik artikli 86 kohaldamise tingimused on täidetud.
- 58 Menetlusse astujad väidavad, et käesoleval juhul ei ole võimalik, et vaidlustatud otsuses tuvastatud kollektiivse turgu valitseva seisundi olemasolu käsitlevaid asjaolusid taaskasutati kohtuasjas *Società Italiana Vetro* jt vs. komisjon tehtud otsuse tähenduses.
- Esimese Astme Kohtu hinnang
- 59 Esimese Astme Kohus leiab, et hageja argumendid hõlmavad kaht väidet: esiteks õiguslik viga, mis käsitleb liikmete kollektiivset turgu valitsevat seisundit, ja teiseks põhjenduste ebapiisavus.
- 60 Esiteks väidetakse õigusnormi rikkumise osas, et kollektiivse turgu valitseva seisundi mõiste hõlmab üksnes neid juhtumeid, mil ettevõtjad koos kuritarvitavad oma igapäevase turgu valitsevat seisundit; väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ja vastupidi hagejate väidetele võib artiklit 86 kohaldada olukordade suhtes, kus mitmel ettevõtjal on kollektiivne turgu valitsev seisund asjaomasel turul (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas *Società Italiana Vetro*, punkt 358; 27. aprilli 1994. aasta otsust kohtuasjas C-393/92: *Almelo*, EKL 1994, lk I-1477, punkt 42; 5. oktoobri 1995. aasta otsust kohtuasjas C-96/94: *Centro Servizi Spediporto*, EKL 1995, lk I-2883, punktid 32 ja 33, ja 17. oktoobri 1995. aasta otsust liidetud kohtuasjades C-140/94, C-141/94 ja C-142/94: *DIP* jt, EKL 1995, lk I-3257, punktid 25 ja 26). Lisaks, kuigi on selge, et üksnes turgu valitseva seisundi olemasolu ei ole asutamislepingu artikli 86 rikkumine, ei ole sellel argumendil käesolevas kohtuasjas tähtsust, sest komisjon on määranud trahvi turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest, mitte turgu valitseva seisundi enda eest.
- 61 Teiseks, mis puudutab väidetavalt ebapiisavaid põhjendusi, juhib Esimese Astme Kohus tähelepanu esmalt sellele, et otsuse põhjendused peavad võimaldama isikul, keda otsus ebasoodsalt mõjutab, kindlaks teha, miks selline meede võeti, et ta saaks vajaduse korral kaitsta oma õigusi ja kontrollida, kas otsus on põhjendatud või mitte, ning et ühenduse kohtutel oleks võimalik teostada kohtulikku järelevalvet (vt 29. juuni 1993. aasta otsust kohtuasjas T-7/92: *Asia Motor France* jt vs. komisjon, EKL 1993, lk II-669, punkt 30).
- 62 Tuleb rõhutada, et Euroopa Kohus on sedastanud, et kollektiivne turgu valitsev seisund eeldab asjaomaste ettevõtjate seotust sellisel viisil, et nad tegutsevad turul ühtemoodi (vt eespool nimetatud otsust kohtuasjas *DIP* jt, punkt 26).
- 63 Esimese Astme Kohtule läbivaatamiseks saadetud otsuses on komisjon sõnaselgelt viidanud määrusele nr 4056/86. Selle määruse artikli 1 lõike 3 punktis b on liinilaevanduskonverentsi määratletud kui kahest või enamast liikmest koosnevat laevandusettevõtjate gruppi, kes osutab rahvusvahelisi lastivedude liiniteenuseid kindlaksmääratud geograafilises piirkonnas ühel teataval liinil või teatavatel liinidel ning kellel on mingit liiki kokkulepe või leping, et nende liiniteenused on ühesuguste või ühiste prahihindade ja muude kokkulepitud tingimustega. Esimese Astme Kohus leiab, et

hagejad, kes tuginevad mitmel juhul määrusele nr 4056/86, ei eita, et Cewal on liinilaevanduskonverents selle sätte tähenduses.

- 64 Esimese Astme Kohus rõhutab veel, et määruse nr 4056/86 artiklis 8 on sätestatud, et endiselt võib kohaldada asutamislepingu artiklit 86. Võttes arvesse, et laevandusettevõtjatel on liinilaevanduskonverentsi raames tihedad omavahelised sidemed, võivad nad koos asjaomasel turul rakendada ühist ühepoolset tegevust. Sellise tegevusega võib kaasneda artikli 86 rikkumine, kui muud selle sätte kohaldamise nõuded on samuti täidetud.
- 65 Võttes arvesse vaidlustatud otsuses esitatud tõendeid, leiab Esimese Astme Kohus käesolevas kohtuasjas, et laevandusettevõtjad moodustasid ühise üksuse ehk Cewali laevanduskonverentsi. Otsusest ilmneb, et see struktuur kujundas raamistiku mitmest sellisest komiteest, kuhu konverentsi liikmed kuulusid, nt Zaire Pool Committee ja Special Fighting Committee, mida on otsuses, eelkõige punktides 26, 29, 31 ja 32, mitmel korral nimetatud, ning Zaire Action Committee, mida on punktis 74 nimetatud. Lisaks, nagu ilmneb määruse nr 4056/86 artiklist 1, on sellise ühise struktuuri eesmärk selle olemuse tõttu ühtsete prahihindade ja muude ühiste veotingimuste määramine ja kohaldamine, millele komisjon viitab sõnaselgelt punktis 61. Seetõttu esineb Cewal turul ühe ja sama üksusena. Lõpuks märgib Esimese Astme Kohus, ilma et praeguses etapis oleks vaja otsuses kirjeldatud Cewali liikmete praktikat liigitada, ilmneb sellest praktikast kavatsus võtta ühiselt omaks ühesugune käitumine turul, et ettevõtjad saaksid ühepoolset reageerida oma tegevuskoha turu konkurentsiseisundi muutusele, mida nad peavad ohuks. Otsuses üksikasjalikult kirjeldatud praktika on osa üldisest strateegiast, mille rakendamiseks on Cewali liikmed oma jõud ühendanud.
- 66 Sellest tulenevalt leiab Esimese Astme Kohus, pidades silmas otsust tervikuna, et komisjon on piisavalt tõendanud, et Cewali liikmete seisundit asjaomasel turul tuli pidada kollektiivseks.
- 67 Lõpuks tuleb rõhutada, et eespool nimetatud kohtuasjas Società Italiana Vetro tehtud otsuse punktis 360 sedastas Esimese Astme Kohus, et asutamislepingu artikli 86 rikkumise tuvastamiseks ei piisa artikli 85 rikkumise asjaolude „taaskasutamisest”, et järeldada neist, et kokkuleppe või õigusvastase tegevuse pooltele kuulub ühiselt oluline osa turust, et üksnes selle asjaolu tõttu on neil kollektiivne turgu valitsev seisund ja et õigusvastane käitumine on kõnealuse kollektiivse turgu valitseva seisundi kuritarvitamine. Vastupidi hageja väidetele ei ole käesoleval juhul sellega tegemist. Komisjon on piisavalt tõendanud, et lisaks sellele, et laevandusettevõtjad sõlmisid kokkulepped, millega asutati Cewali konverents ja mille olemasolu ei ole vaidlustatud, on nende vahel sellised sidemed, et nad võtsid omaks ühesuguse tegevuse turul. Neil asjaoludel on komisjonil täielikult õigus leida, et artiklit 86 võib kohaldada, kui muud selle sätte kohaldamise tingimused on täidetud.
- 68 Kõiki neid tegureid arvestades tuleb väite esimene osa tagasi lükata.
Cewali liikmete turgu valitsev seisund
– Poolte argumendid
- 69 Hagejate arvates ei saa ainult turuosade suurusest järeldada, et seisund on turgu valitsev (vt 14. veebruari 1978. aasta otsust kohtuasjas 22/76: *United Brands vs. komisjon*, EKL 1978, lk 207, ja 3. juuli 1991. aasta otsust kohtuasjas C-62/86: *Akzo vs. komisjon*, EKL 1991, lk I-3359, punkt 60). Käesoleval juhul tugines komisjon siiski üksnes Cewali

туруосале. See, et Cewalil on Zaire'i ametiasutuste ühepoolse ja suveräänse otsuse alusel ainuõigus Zaire'i ja Põhja-Euroopa sadamate vahelise meretranspordi suhtes, on igal juhul erandlik olukord, mistõttu turuosad ei pruugi olla määravad (vt eespool nimetatud otsust kohtuasjas Akzo vs. komisjon, punkt 60). Lisaks ei võtnud komisjon piisavalt arvesse seda, et Zaire'i ametiasutused dikteerisid suurel määral Cewali ja tema liikmete kaubanduspoliitikat.

- 70 Hagejad väidavad, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt (vt 13. veebruari 1979. aasta otsust kohtuasjas 85/76: Hoffmann-La Roche vs. komisjon, EKL 1979, lk 461) on turgu valitseva seisundi olemasolu kindlaksmääramisel oluline tegur turgu valitseva seisundi edukas hoidmine. Kuigi Cewali liikmed on G & C konkurentsi tõttu prahihindasid vähendanud, on nad kaotanud turuosa nii palju, et neil on üksnes 64% turust – sellest piisab kindlakstegemiseks, et turgu valitsev seisund puudub.
- 71 Repliigis väidavad hagejad, et komisjon suurendas fiktiivselt Cewali turuosa, sest ta ei võtnud arvesse transporti Prantsusmaa sadamatesse ja Prantsusmaa sadamatest, ehkki ta leidis, et kõnealused laevateed on võimalikud alternatiivid Cewali liikmete kasutatavatele laevateedele. Samuti väidavad nad, et Cewal ja G & C tegutsesid suuresti eri turgudel – Cewal konteinerite ja tavapäraste kaupade veos ning G & C veeremi veos.
- 72 Kostja väidab, et turu määratlust käsitlevad väited on uued ja seetõttu vastuvõetamatud. Samuti väidab ta, et otsuses käsitletud perioodil oli Cewali turuosa ligikaudu 90%, mitte 64%, nagu hagejad väidavad, samas täpsustamata, kust see arv pärit on. Põhimõtteliselt on suur turuosa iseenesest piisav tõend turgu valitseva seisundi olemasolust, välja arvatud erandjuhtudel (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Hoffmann-La Roche vs. komisjon, punkt 41). Samuti nimetas komisjon lisaks turuosale otsuse punktis 59 muid asjakohaseid asjaolusid, mis näitavad, et turgu valitsev seisund on olemas. Komisjon märgib, et hagejad ei ole esitanud mingeid tõendeid, mille alusel kummutada nende turuosal põhinevat eeldust. Lõpuks eitab komisjon seda, et Cewali hinnaalandused ja teatud turuosa kaotamine tähendab turgu valitseva seisundi puudumist: turgu valitsev seisund ei saa olla sama mis „vankumatu seisund”.
- 73 Menetlusse astujad väidavad, et olenemata turuosade arvutamise viisist on konverentsi liikmete turuosa üle 90%, mistõttu on konverentsil igal juhul turgu valitsev seisund.
- Esimese Astme Kohtu hinnang
- 74 Esmalt leiab Esimese Astme Kohus, et väide asjaomase turu halva määratlemise kohta on kodukorra artikli 48 lõike 2 tähenduses uus väide, sest see esitati esimest korda repliigis. Sellisena on väide vastuvõetamatu, sest ei ole näidatud, et see põhineb menetluse käigus ilmnunud õiguslikel ja faktilistel asjaoludel. Seetõttu tuleb sedastada, et otsuses kasutatud turu määratlus on õige.
- 75 Lisaks, mis puudutab väidet, et põhjendused on vastuolus – mida Esimese Astme Kohus võib omal algatusel uurida –, sest komisjon oli väidetavalt leidnud, et laevaliiklus Prantsusmaa sadamatesse ja Prantsusmaa sadamatest on võimalik alternatiiv, kuid samas polnud seda arvesse võtnud turuosade arvutamisel, piisab, kui märkida, et otsuse punktis 54 näitas komisjon selgelt, miks ei olnud laevaliine Prantsusmaa sadamatest ja Prantsusmaa sadamatesse põhjust arvestada asjaomaste turgude hulka. Seega võttis komisjon asjakohaselt arvesse liikmete turuosa asjaomasel turul, nagu ta oli selle varem määratlenud. Niisiis ei saa väita, et põhjendused on vastuolus.

- 76 Niinimetatud turgu valitseva seisundi kindlaksmääramise osas peab meelde tuletama, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib turgu valitsev seisund tuleneda mitmest asjaolust, mis ei ole eraldi võetuna tingimata määravad. Kui tegemist ei ole erandlike asjaoludega, on eriti suured turuosad siiski iseenesest tõendid turgu valitseva seisundi olemasolust (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Akzo vs. komisjon, punkt 60; 12. detsembri 1991. aasta otsust kohtuasjas T-30/89: Hilti vs. komisjon, EKL 1991, lk II-1439, punkt 92, ja 6. oktoobri 1994. aasta otsust kohtuasjas T-83/91: Tetra Pak vs. komisjon, EKL 1994, lk II-755, punkt 109).
- 77 Käesoleval juhul ei eita pooled, et aastatel 1988 ja 1989 ehk perioodil, mida trahvide määramisel põhiliselt arvesse võeti, oli Cewali turuosa üle 90%. Hagejate öeldud arv 64%, mida komisjon vaidlustab, puudutab üksnes 1992. aastat, sest hagejate esitatud arvude kohaselt ületas nende turuosa 1990. aastal 80% ja 1991. aastal 70%. Sellest järeldub, et kogu asjaomasel perioodil oli Cewali turuosa endiselt suur, ehkki vähenes pidevalt. Esimese Astme Kohus leiab, et kuigi turuosa säilimine võib anda tunnistust turgu valitsevast seisundist (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Hoffmann-La Roche vs. komisjon, punkt 44), ei saa endiselt väga suure turuosa vähenemine iseenesest olla tõend turgu valitseva seisundi puudumisest.
- 78 Lisaks tõdeb Esimese Astme Kohus, et vastupidi hageja väidetele ei võtnud komisjon oma analüüsi aluseks üksnes Cewali turuosa. Otsuse punktist 59 ilmneb, et arvesse võeti muid tegureid, nt Cewali turuosa ja tema põhikonkurendi turuosa olulist erinevust, kasu, mis tulenes Cewalile ainuõiguse andvast lepingust Ogefremiga, Cewali laiaulatuslikku võrgustikku, tema veomahtu ja teenuste sagedust ning Cewali mitmekümneaastaseid kogemusi asjaomasel turul.
- 79 Nende tegurite põhjal leiab Esimese Astme Kohus, et komisjonil oli õigus järeldada, et turgu valitsev seisund oli olemas.
- 80 Ülejäänu osas tuleb rõhutada, et turgu valitseva seisundi olemasolu ei muuda hagejate argument, mille kohaselt Cewalil on Ogefremiga sõlmitud kokkuleppes tulenev ainuõigus. Turgu valitseva seisundi kindlakstegemist ei saa mõjutada see, kuidas hagejad on turuosa saanud. Vastupidi, Esimese Astme Kohus leiab, et ainuõigus on asjaolu, mida komisjon võib olla turgu valitseva seisundi kindlakstegemisel kasulikult arvesse võtnud.
- 81 Lisaks, kuna turgu valitseva seisundi mõiste on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt objektiivne mõiste, ei saa Zaire'i ametiasutuste väidetav mõju Cewali või tema liikmete kaubanduspoliitikale, eeldades, et see on tõendatud, mõjutada turgu valitseva seisundi tegeliku olemasolu kindlakstegemist. Seepärast ei ole see argument oluline.
- 82 Kõiki neid tegureid arvestades tuleb väite esimene osa tervikuna tagasi lükata.
- Väite teine osa, mille kohaselt kuritarvitamist ei ole toimunud*
- Cewali-Ogefremi kokkulepe
- Poolte argumendid
- 83 Hagejad väidavad repliigis, et komisjon on rikkunud kaitseõigust, sest tema seisukoht oli erinev vastuväiteteatises, milles viidati Zaire'i ametiasutuste suveräänse aktiga antud ainuõigusele, ja otsuses, milles süüdistatakse Cewalit lihtsalt kokkuleppe rakendamises. Pealegi leidis Esimese Astme Kohtu president eespool nimetatud määruses kohtuasjas CMBT vs. komisjon, punktis 33, et otsuse regulatiivosa artiklis 3 ei kohustatud neid, kellele otsus oli adresseeritud, Ogefremiga sõlmitud koostöölepet lõpetama.

- 84 Mis puudutab põhiküsimust, siis väidavad hagejad oma argumendi esimeses osas, et Ogefrem ei ole ettevõtja asutamislepingu artiklite 85 ja 86 tähenduses. Seetõttu ei saa tema suhtes neid artikleid kohaldada (vt 4. mai 1988. aasta otsust kohtuasjas 30/87: *Bodson vs. Pompes funèbres des régions libérées*, EKL 1988, lk 2479, punkt 18).
- 85 Hagejad väidavad oma argumendi teises osas, et väidetav rikkumine ei saa kujutada endast asutamislepingu artikli 86 rikkumist.
- 86 Esiteks väidavad hagejad, et Cewali ja Ogefremi koostöölepe ei ole Cewali surve tulemus, vaid Zaire'i ametiasutused kohustasid oma huvides Cewalit kokkulepet sõlmima. See on tegelikult kontsessioonikokkulepe, millega Ogefrem annab Zaire'i ametiasutuste poolt talle antud seaduslike eelisõiguste alusel Cewalile ainuõiguse. Kokkuleppe tingimused puudutavad üksnes tütarettvõtja õigusi. Asutamislepingu artikkel 86 ei keela ettevõtjal, kes kasutab oma seaduslikku ainuõigust, võtta meetmeid selle ainuõiguse austamise tagamiseks.
- 87 Hagejad lisavad, et Ogefremi poolt Cewalile antud ainuõigus on ka Zaire'i ja Belgia vahel 1981. aastal sõlmitud ja 1983. aastal jõustunud kahepoolse kokkuleppe otsene tagajärg. Selle kokkuleppe artikli 3 lõikes 3 on nõutud, et kogu Belgia ja Zaire'i vahel veetav last jagataks vastavalt reeglile 40:40:20. Seetõttu on üllatav, et komisjon vaidlustab asutamislepingu artikli 86 alusel kokkuleppe, mis on ette nähtud rahvusvahelise kohustusega, mille sõlmimine ajendas komisjoni algatama asutamislepingu artikli 169 kohase menetluse.
- 88 Lisaks ei saa hagejate väitel pelgalt see, et valitsus on ajendatud meetmeid võtma, olla kuritarvitamine asutamislepingu artikli 86 tähenduses. Selles osas viitavad hagejad Ameerika Ühendriikide kohtupraktikale ja eelkõige nn riigi akti doktriinile, mille kohaselt ei saa ettevõtjat süüdistada selles, et ta ajendas valitsust akti vastu võtma, isegi siis, kui selline akt piirab konkurentsi (USA Ülemkohtu otsus kohtuasjas *Banana vs. United Fruit*, 213 US, 347–358, 53 L ed 826, 1909), ja nn Noerr-Penningtoni doktriinile, mille kohaselt ei või trustidevastaseid õigusakte kohaldada selle suhtes, et teatud ettevõtja andis valitsusasutustele teavet eesmärgiga mõjutada nende tegevust (USA Ülemkohtu otsused kohtuasjas *Eastern Railroad Presidents Conference vs. Noerr Motor Freight Inc.*, 365 US 127, 5 L ed 2d 464, 1961, ja kohtuasjas *United Mine Workers vs. Pennington*, 381 US 657, 14 L ed 2d, 1965). Hagejate arvates on ühenduse õigus ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni sõnavabadust käsitlev artikkel 10 kõnealuste põhimõtetega täiesti kooskõlas. Seda ei vaidlusta OECD 1987. aastal vastuvõetud resolutsioon, millele komisjon viitab, sest see resolutsioon ei ole siduv. Lõpuks, rahvusvaheliste viisakuspõhimõtete kohaselt peaks ühe riigi kohtud hoiduma otsuse tegemisest teise riigi aktide kohta, mis on teostatud selle teise riigi territooriumil.
- 89 Oma argumendi kolmandas osas väidavad hagejad, et otsuses ei ole kindlaks tehtud, kas konverentsi liikmed osalesid kokkuleppe väljatöötamisel või rakendamisel. Selles osas rõhutavad hagejad, et Cewali ja Ogefremi koostöölepe sõlmiti 18. detsembril 1985. aastal ehk enne Zaire'i Panga 26. detsembri 1985. aasta otsust, millega peatati varem antud kohustus tõendada lasti vedamist Cewali kasutatava laevaga. Seetõttu ei saanud komisjon väita, et kokkulepe sõlmiti Zaire'i Panga otsuse tulemusena kaotatud kaitse taastamiseks. Lisaks tegutses Cewal siis, kui Zaire'is otsustati 1983. aastal Ogefrem luua, juba märkimisväärsel osal turust, mistõttu saadud ainuõigust laevaliikluses ei peetud Cewali seisundi tugevdamiseks.

- 90 Hagejad rõhutavad, et nad nõudsid Ogefremilt kokkuleppetingimuste täitmist seetõttu, et Ogefrem oli vastupidi Cewaliga sõlmitud kokkuleppe artikli 1 teisele lõigule andnud õigused sõltumatule laevandusettevõtjale, ilma et oleks esmalt konverentsiga nõu pidanud, ning et Ogefrem oli G & C-d eelistades diskrimineerinud Cewalit.
- 91 Oma argumendi neljandas osas väidavad hagejad, et kui kolmanda riigi õigusaktid ja ühenduse õigusnorm olid vastuolus, oleks komisjon pidanud järgima määruse nr 4056/86 artikli 7 lõike 2 punkti c alapunkti i ja artiklis 9 sätestatud menetlust.
- 92 Oma argumendi viiendas osas väidavad hagejad, et vastavalt eespool viidatud dokumendi „Ühise transpordipoliitika suunas – teatis mereveo kohta” punktis 63 komisjoni märgitud kohustustele ei või konverentsile ega tema liikmetele määrata trahvi, kui liinilaevanduskonverentside kasutatud grupierandit ei ole esmalt tühistatud, nagu komisjon tegelikult vastuväiteteatises möönis. Et komisjon määras lõpuks hagejatele trahvi, ilma et grupierand oleks esmalt tühistatud, rikkus ta õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet.
- 93 Kostja märgib, et otsuses piirdatakse Cewali tegevuse uurimise ja hukkamõistmisega ning seda ei saa pidada vahendiks, mille abil panna Aafrika riigid nõustuma sellega, mida ei saaks saavutada diplomaatiliste vahenditega, s.t kõikide laevandusettevõtjate vaba juurdepääs lastile, olenemata sellest, kas nad on konverentsi liikmed või mitte.
- 94 Kostja leiab, et hagejate argument põhineb tervenisti väitel, mida kostja peab ebatäpseks ja mille kohaselt Zaire'i riik sundis ettevõtjaid sõlmima kokkulepet Ogefremiga. Komisjon on seisukohal, et Cewali ja Ogefremi kokkulepe ei ole mingil juhul riigi akt ega riigi kontsessioon, mis oleks eeldanud ainuõigust ettenägevaid õigusakte ja haldusmenetlust kõnealuse õiguse andmiseks, vaid tegemist on Cewali ja Ogefremi vahel nende vabal tahtel sõlmitud koostööleppel. Komisjoni arvates piisab kokkuleppe sisust, selle sõlmimisele eelnenud läbirääkimistest ja lõpuks läbirääkimiste tulemusena algversiooni tehtud muudatustest, tõendamaks, et see ei olnud riigi kontsessioon.
- 95 Kui järeldada Zaire'i ja Belgia vahelisest kahepoolsest kokkuleppest, mille alusel kogu last jagatakse reegli 40:40:20 kohaselt, et vaidlustatud kokkulepe on Zaire'i „riigi akt”, siis põhineb see loogikaveal, sest kogu lasti, mitte ainult konverentsi veetud lasti jaotamine ei tähenda ainuõigust konverentsi kasuks. Komisjon juhib tähelepanu veel sellele, et kahepoolne kokkulepe jõustus 13. aprillil 1987. aastal ehk pärast kokkuleppe sõlmimist Ogefremiga, mistõttu kahepoolne kokkulepe ei saa olla Ogefremiga sõlmitud kokkuleppe õiguslik põhjendus.
- 96 Vaidlustatud kokkuleppe rakendamise osas leiab komisjon, et hagejad ei eita seda, et nad tegid kõik jõupingutused ainuõigusklausli kohaldamise tagamiseks. Riigi kontsessiooni puudumisel võib Cewali jõupingutusi pidada üksnes turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks, eelkõige kuna need jõupingutused ei piirdunud taotlemisega, et Zaire'i riik kohtleks Cewalit ja G & C-d võrdselt, vaid nende otsene eesmärk oli G & C kaubandusest kõrvaldada.
- 97 Kostja väidab, et hageja viidetel valitsuse meetmete põhjendatud nõudmisele USA kohtupraktikas väljakujunenud lahenditele toetudes ei ole tähtsust, sest need tuginevad jällegi hüpoteesile, et vaidlustatud leping on olemuselt riigi kontsessioon.
- 98 Komisjoni arvates on kaitseõiguste rikkumist käsitlev väide, mis esitati esmakordselt repliigis, vastuvõetamatu ja igal juhul põhjendamatu. Vastuväiteteatise ja otsuse väidetav lahknevus tuleneb üksnes sellest, et vastuväiteteatist on valesti tõlgendatud. Pealegi ei saa

hagejad kaevata selle üle, et otsuses süüdistatakse neid vaid osas väidetes, mis on vastuväiteteatises, sest enne 1. juulit 1987 esinenud asjaoludega (nt koostöölepe sõlmimine) seotud kaebusi ei esitatudki. Otsus ei pea siiski tingimata olema vastuväiteteatise koopia (vt 7. juuni 1983. aasta otsust liidetud kohtuasjades 100/80, 101/80, 102/80 ja 103/80: *Musique Diffusion française jt vs. komisjon*, EKL 1983, lk 1825, punkt 14).

- 99 Mis puudutab argumenti, et otsusest ei selgu, mil määral kokkulepe ise on ebaseaduslik, siis ilmneb otsusest üheselt, et vaidlustatakse üksnes asjaolusid, mis esinesid pärast 1. juulit 1987 ehk kuupäeva, mil määrus nr 4056/86 jõustus, ja seepärast ei võetud meetmeid selle kuupäeva eelse kokkuleppe sõlmimise suhtes.
- 100 Menetlusse astujad väidavad, et vastupidi hageja väidetele ei ole G & C-le meresõiduõiguste andmine Cewali diskrimineerimise ja G & C eelistamise tagajärg ning et need vastasid kõikidele Ogefremi kehtestatud eeskirjadele. Seetõttu täpsustavad nad, et sarnaselt Cewali konverentsi liikmetega on nad kohustatud esitama tagatise, järgima halduseeskirju ja kui nad seda ei tee, siis maksuma Ogefremi määratud trahvi; samuti tasuma vahendustasu, mis on ilmselgelt suurem kui Cewali liikmete makstav vahendustasu.
- 101 Samuti väidavad menetlusse astujad, et Ogefremi ja Cewali vahel sõlmitud koostöölepe muutis *de facto* monopoli lepinguliseks ainuõiguseks, andes Cewalile turuvõimu, mida ta kasutas nende turult kõrvaldamiseks. Kui koostöölepet poleks olnud, oleks Cewal sõlminud samasuguse ühepoolse lepingu Ogefremiga nagu G & C, ilma ainuõigusega, mis võimaldas tal oma lepingujärgse monopoli austamise tagamiseks Ogefremile survet avaldada.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

- 102 Esimese Astme Kohus märgib esmalt, et käesolevas kohtuasjas on tegemist Cewali liikmete turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega. Et määrata kindlaks, kas asutamislepingu artiklit 86 saab kohaldada, tuleb arvesse võtta üksnes seda, kas konverentsi liikmed on artikli 86 tähenduses ettevõtjad, mida hagejad ei vaidlusta, ning mitte võtta arvesse, kas Ogefrem seda on.
- 103 Lisaks leiab Esimese Astme Kohus, et kuna tegemist on üksnes Cewali ühepoolse tegevusega, ei ole tema ja Ogefremi kokkuleppe täpne olemus asutamislepingu artikli 86 kohaldamise seisukohast määrav. Isegi kui oletada, et kokkulepe on kontsessioon, nagu hagejad väidavad, ning et Cewal oli seetõttu kontsessionäär, ei piisa sellest välistamiseks, et Cewali tegevus on kuritarvitamine (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas *Bodson vs. Pompes funèbres des régions libérées*, punkt 30).
- 104 Käesoleval juhul leiab Esimese Astme Kohus, et kuigi Cewali ja Ogefremi vahel sõlmitud koostöölepe artikli 1 esimeses lõigus on Cewali liikmetele ette nähtud ainuõigus kogu konverentsi tegevusvaldkonnas veetava lasti suhtes, on selle artikli teises lõigus sõnaselgelt sätestatud võimalikud erandid mõlema poole kokkuleppel. Kõigepealt tuleb meele pidada komisjoni seisukohta, et ta ei võinud algselt menetlust kokkuleppe sõlmimise suhtes, sest seda tehti enne määruse nr 4056/86 jõustumist. Et kõne all on üksnes koostöölepe rakendamine, leiab Esimese Astme Kohus, et koostöökokkuleppe artikli 1 teine lõik on piisav, välistamaks rahvusvahelise õiguse igasuguse vastuolu. Oletades, et Cewali ja Ogefremi kokkulepe on riigi kontsessioon ja seda saab seetõttu võrdsustada määruse nr 4056/86 artikli 9 tähenduses kolmanda riigi haldusnormiga, ja

kuna selle määruse kartelle käsitlevat artiklit 7 ei saa käesolevas kohtuasjas kohaldada, tuleb tõdeda, et kokkuleppes on võimalused konkurentsi avamiseks, ning seetõttu oleks võinud hakata seda rakendama selliselt, et see vastaks asutamislepingu artikli 86 nõuetele. Seetõttu ei tulene asutamislepingu ja kokkuleppe vastuolu vältimatult kokkuleppe ülesehitusest, sest pooled võisid kokkulepet muuta nii, et see sobiks kokku tõhusa konkurentsiga.

- 105 Sellest tõdemusest järeldub, et otsuses analüüsitakse õigustatult Cewali suhtumist kokkuleppe rakendamisse. Ogefrem andis sõltumatule laevandusettevõtjale ühepoolselt loa teostada põhimõtteliselt 2% kogu Zaire'i kaubaveost, ehkki tema osa on seejärel suurenenud. Cewali liikmed esitasid Ogefremile pöördumisi selle kohta, et G & C turult kõrvaldada. Paljudest dokumentidest, millele komisjon otsuses viitas, ilmneb, et Cewali liikmed tuletasid Ogefremile meelde tema kohustusi ja nägid eelkõige ette edasilükatud mahahindlussüsteemi taaskehtestamise, kui Ogefrem ei muuda oma suhtumist. Esimese Astme Kohus sedastab, et kuigi hagejad vaidlustavad neile pöördumistele omistatava tähenduse ja selle, et neid võib pidada kuritarvitamiseks, ei eita hagejad nende olemasolu. Special Fighting Committee 18. mai 1989. aasta koosoleku protokollist selgub veel, et kõnealused pöördumised olid osa strateegiast, mis oli mõeldud sõltumatu laevandusettevõtja G & C kõrvaldamiseks.
- 106 Sellise suhtumise hindamisel tuleb meeles pidada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on turgu valitsevas seisundis oleval ettevõtjal asutamislepingu artikli 86 alusel eriline kohustus tegutseda nii, et tõhusat ja moonutamata konkurentsi ühisturul ei kahjustataks, olenemata sellest, millised on sellise seisundi põhjused (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas T-83/91: Tetra Pak vs. komisjon, punkt 114). Seetõttu kuulub artikli 86 kohaldamisalasse kogu selline turgu valitsevas seisundis oleva ettevõtja tegevus, mis võib takistada konkurentsi säilitamist või arengut turul, kui konkurents on just sellise ettevõtja olemasolu tõttu nõrgenenud (*ibid.*).
- 107 Kuigi seetõttu, et ettevõtjal on turgu valitsev seisund, ei saa teda ilma jätta õigusest kaitsta oma kaubandushuve, kui neid rünnatakse, ning kuigi sellisele ettevõtjale tuleb anda õigus võtta mõistlikke meetmeid, mida ta peab kõnealuste õiguste kaitsmiseks vajalikuks, ei saa sellist käitumist lubada, kui selle eesmärk on tugevdada oma turgu valitsevat seisundit ja seda kuritarvitada (vt 1. aprilli 1993. aasta otsust kohtuasjas T-65/89: BPB Industries ja British Gypsum vs. komisjon, EKL 1993, lk II-389, punkt 69).
- 108 Esimese Astme Kohus leiab, et turgu valitsevas seisundis olev ettevõtja, kellel on ainuõigus ja õigus loobuda sellest õigusest, on kohustatud kasutama talle kokkuleppega antud vetoõigust kolmandate isikute turulepääsu suhtes mõistlikult. Võttes arvesse eespool kirjeldatud faktilisi asjaolusid, Cewali liikmed seda käesolevas kohtuasjas ei teinud.
- 109 Neil asjaoludel leiab Esimese Astme Kohus, et komisjonil oli õigus tõdeda, et Cewali liikmed rikkusid asutamislepingu artiklit 86, sest nad osalesid aktiivselt Ogefremiga sõlmitud kokkuleppe rakendamisel ja nõudsid korduvalt selle kokkuleppe ranget täitmist, kavatsedes kõrvaldada ainus sõltumatu laevandusettevõtja, kellele Ogefrem oli andnud juurdepääsu turule.
- 110 Hagejate argument, mille kohaselt valitsuse julgustamine meetmeid võtma ei saa olla kuritarvitamine, pole oluline, sest käesolevas kohtuasjas ei ole esitatud süüdistust sellises praktikas.

- 111 Lisaks ei saa hagejad tugineda õiguspärasele ootusele eespool nimetatud dokumendi „Ühise transpordipoliitika suunas – teatis mereveo kohta” punkti 63 alusel, sest see punkt käsitleb üksnes grupierandi ja üksikerandi vahelist suhet ega mõjuta võimalust teha kindlaks kuritarvitamist asutamislepingu artikli 86 tähenduses ja määrata selle eest trahvi.
- 112 Esimese Astme Kohus tõdeb veel, et hagejad ei saa tegelikult väita, et neile Ogefremiga sõlmitud kokkuleppega antud ainuõigus on ette nähtud Belgia ja Zaire'i kahepoolse kokkuleppes, sest kahepoolne kokkulepe jõustus alles 13. aprillil 1987. aastal, s.t mitu kuud hiljem, kui sõlmiti Cewali ja Ogefremi kokkulepe. Lisaks käsitleb kahepoolse kokkuleppe artikli 3 lõige 3, millele hagejad tuginevad, korda, mida pooled kohaldasid oma riiklike laevandusettevõtjate, mitte teatud liinilaevanduskonverentsi kasutatavate laevade suhtes.
- 113 Lõpuks tõdeb Esimese Astme Kohus, et kaitseõiguste rikkumist käsitlev väide, mis esitati esmakordselt repliigis, on kodukorra artikli 48 punkti 2 tähenduses uus väide. Väide tuleb tunnustada vastuvõetamatuks, sest ei ole näidatud, et see põhineb menetluse käigus ilmnunud õiguslikel ja faktilistel asjaoludel. Igal juhul tuleb meelde tuletada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei pea otsus tingimata olema vastuväiteteatise koopia (vt 10. märtsi 1992. aasta otsust kohtuasjas T-9/89: Hüls vs. komisjon, EKL 1992, lk II-499, punkt 59). Hageja kaitseõigusi ei saa mõjutada see, et vastuväiteteatise kavatsesi vaidlustada ainuõiguse saamine ja Cewali korduvad pöördumised selle rakendamiseks, kuid vaidlusaluses otsuses on arvestatud ainult Cewali pöördumisi.
- 114 Seetõttu tuleb Cewali ja Ogefremi koostöölepet käsitlevad hagejate argumendid jätta rahuldamata.

Hinnasõjalaevade kasutamine

– Poolte argumendid

- 115 Hagejate argumendid on esitatud põhiliselt kahes osas. Kõigepealt vaidlustavad hagejad hinnasõjalaevade mõiste ja seejärel väidavad, et praktika, milles neid süüdistati, ei saa olla turgu valitseva seisundi kuritarvitamine asutamislepingu artikli 86 tähenduses.
- 116 Oma argumendi esimeses osas, mis käsitleb hinnasõjalaevade mõistet, tõdevad hagejad, et komisjon oli kostja vastuses näidanud, et ükski neist rikkumise asjaoludest ei ole tegelikult oluline, isegi kui otsuses neile tuginetakse, ning et hinnasõjalaevade praktika erines nn röövhindade praktikast. Kostja ei süüdistata hagejaid enam selles, et nad on konkurendi turult kõrvaldamiseks kaldunud kõrvale tavapärastest hindadest. Kui pidada otsust kõnealusel uuel määratlusel põhinevaks, rikutaks kaitseõigusi, sest pooled oleksid süüdi mõistetud praktikas, milles neid vastuväiteteatise ei süüdistatud. Lisaks ei ole komisjonil õigust täiendada otsuse põhjendusi kostja vastuses, rikkudes seega ka asutamislepingu artiklit 190.
- 117 Oma argumendi teises osas, mis puudutab käesoleval juhul rakendatud praktika liigitamist, rõhutavad hagejad, et see, et Cewali liikmed kasutasid ise mitmes komisjoni nimetatud protokollis hinnasõjalaevadega seotud terminoloogiat, ei vabasta komisjoni kohustusest uurida, kas artikli 86 kohaldamise tingimused on tegelikult täidetud.
- 118 Esiteks on komisjon otsuse punktis 74 tõdenud laevade väljumiskuupäevade kohta, et Cewal ei muutnud sõiduplaane ega prahtinud laeva spetsiaalselt selleks, et konkureerida G & C-ga, ning seega ei ole ilmselgelt täidetud üht väidetava praktika kindlakstegemise tingimust.

- 119 Teiseks väidavad hagejad, et nad lihtsalt kõrvutasid hindu G & C hindadega, püüdmata isegi pakkuda madalamaid hindasid kui sõltumatu laevandusettevõtja omad – välja arvatud sõiduautode üleveo hinnad. Kuna Ogefrem diskrimineeris Cewalit, eelistades G & C-d, sõltumatu laevandusettevõtja alustas hinnasõda ja kliendid avaldasid Cewalile survet, et ta kehtestaks samasugused hinnad kui G & C, pidi Cewal reageerima, et end uue konkurentsiolekuga kohandada. Selline tegevus ei ole kuritarvitamine (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas BPB Industries ja British Gypsum vs. komisjon, punkt 69).
- 120 Hagejad väidavad, et kui komisjon tugines artikli 86 rikkumise tuvastamiseks lihtsalt sellele, et prahihinnad kehtestati mitmepoolselt, siis „taaskasutas” ta vaid asjaolusid, mille põhjal oleks võinud kohaldada asutamislepingu artikli 85 lõiget 1, kuid mille suhtes kohaldatakse määruse nr 4056/86 artikli 1 lõike 3 punktis b ja artiklis 4 sätestatud erandit. Seetõttu väidavad hagejad, et igasugune hindade muutmine nende kohandamiseks konkurendi hindadega on lubatud erand.
- 121 Kolmandaks väidavad hagejad, et komisjon tegi kindlaks üksnes selle, et kasumimarginaal vähenes, kuid mitte seda, et konverentsi liikmed kannatasid kahju, kuigi see on asutamislepingu artiklis 86 keelatud välistavale hinnapoliitikale iseloomulik (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Akzo vs. komisjon, punktid 71 ja 72). Samuti ei ole komisjon näidanud, et Cewalil oli nn sõjakassa, mis võimaldas tal läbi viia röövhinnakampaaniat.
- 122| Siseriiklikule kohtupraktikale ja õigusteooriale viidates arvavad hagejad, et komisjoni esitatud tõendid ei ole tegelikult asjakohased. Eelkõige eeldab mõiste „hinnasõjalaevad” seda, et konverentsi liikmed kannatasid „kahju”. Seetõttu tuleks see võrdsustada röövhindade rakendamisega ja see erineb hindade lihtsast kohandamisest konkurendi hindadega, et temaga õiglastel tingimustel konkureerida.
- 123 Neljandaks hindavad hagejad, et muu otsuses vaidlustatud praktika ei saa olla kuritarvitamine. Et mereveo sõiduplaanid avaldatakse ajakirjanduses, ei saa Fighting Committeed süüdistada selles, et ta teavitas konverentsi liikmeid G & C laevade väljumiskuupäevadest. Et määruses nr 4056/86 on lubatud konverentsi prahihindasid ühisel kokkuleppel kehtestada, ei saa hinnasõjahindade kehtestamist ühisel kokkuleppel otsuses hukka mõista. Mis puutub sellesse, et hinnasõjahinnad kehtestati sõltumatu laevandusettevõtja hindadele viidates, siis see on omane tavalisele hinnakonkurentsile. Lõpuks on see, et Cewali liikmed võtsid vastutuse tavapäraste hindade ja hinnasõjahindade erinevuste eest, määrusega nr 4056/86 võimaldatud riskide jagamise tavapärane tagajärg.
- 124 Viies väidavad hagejad, et kuna kõiki lastivedajaid koheldi kogu aeg ühtemoodi, süüdistas komisjon neid otsuse punktis 83 ekslikult asutamislepingu artikli 86 punkti c tähenduses diskrimineerivate hindade kehtestamises, kusjuures ta ei esitanud seda kaebust ka vastuväiteteatistes.
- 125 Viimaks kinnitavad hagejad, et määrates kindlaks, kas asjaomane praktika on kuritarvitamine, ei võtnud komisjon arvesse mitut olulist tegurit.
- 126 Nii eiras komisjon asjaolu, et kõnealusel perioodil kasvas G & C turuosa 2%lt 25%le. Kui asjaomasel praktikal ei ole mõju turule, on see piisav selleks, et seda praktikat ei saa asutamislepingu artikli 86 kohaselt keelata (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Hoffmann-La Roche vs. komisjon, punkt 91).

- 127 Lisaks ei võtnud komisjon arvesse seda, et G & C tegevus kasvas Cewalile seaduslikult antud monopoli rikkudes. Neil asjaoludel ei saa konverentsi liikmete pöördumisi monopoli kaitsmiseks pidada kuritarvitamiseks.
- 128 Lõpuks jättis komisjon arvesse võtmata selle, et konkurentsioiguses kehtib meretranspordisektori suhtes paindlikum, erandlik kord. Seetõttu on komisjon heaks kiitnud, et liinilaevanduskonverentside ja sõltumatute laevandusettevõtjate hindade kooskõlastamisele võib teha erandi (vt komisjoni teatist vastavalt nõukogu määruse (EMÜ) nr 4056/86 artikli 23 lõikele 3 ja nõukogu määruse (EMÜ) nr 1017/68 artikli 26 lõikele 3, mis käsitleb juhtumeid nr IV/32.380 ja IV/32.772 – Eurocorde'i kokkulepped, EÜT 1990, C 162, lk 13). Asutamislepingu artiklit 86 ei kohaldata kõnealuse praktika suhtes senikaua, kui ei ole tühistatud grupierandit, ning viide kohtuasjale T-51/89: Tetra Pak vs. komisjon ei ole käesoleval juhul asjakohane. Kui ettevõtja saab kasu erandist või on saanud esmahinnangu, ei saa trahvi määrata erandit enne tühistamata [komisjoni 23. detsembri 1992. aasta otsus EMÜ asutamislepingu artikli 85 kohase menetluse kohta Schöller Lebensmittel GmbH & Co. KG vastu – juhtumid IV/31.533 ja IV/34.072 (EÜT 1993, L 183, lk 1, punktid 148–151)].
- 129 Komisjon eitab, et hinnasõjalaevade määratlus on erinev ühelt poolt vastuväiteteatises ja otsuses ning teiselt poolt kostja vastuses. Ta väidab eelkõige seda, et vastupidi hagejate väidetele ei viita otsus röövhindade praktikale.
- 130 Põhiosas väidab komisjon, et oluline küsimus ei ole terminoloogiline. Oluline on see, kas Cewali liikmete tegevus oli tavapärane ja seaduslik konkurents (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Hoffmann-La Roche vs. komisjon, punkt 91; 9. novembri 1983. aasta otsust kohtuasjas 322/81: Michelin vs. komisjon, EKL 1983, lk 3461, punkt 70, ja eespool viidatud otsust kohtuasjas Akzo vs. komisjon, punktid 69 ja 70). Käesolevas kohtuasjas kujutab hinnasõjalaevade praktika endast kuritarvitamist, sest selle eesmärk oli kõrvaldada Cewali ainus konkurent G & C selliste meetmetega, mis ei ole tavapärane konkurents.
- 131 Komisjon väidab, et hagejate nimetatud kriteeriumid ei ole hinnasõjalaevade nime all tuntud praktika ega ka asutamislepingu artikli 86 tähenduses kuritarvitamise olulised tunnused.
- 132 Seetõttu ei muuda asja see, kas Cewal pidi muutma oma liikmete laevade väljumisgraafikuid. Et Cewali laevandusettevõtjad kasutasid asjaomast laevateed väga sageli ning G & C laevad sõitsid üksnes iga 35 või 36 päeva tagant, võis Cewal hõlpsasti määrata hinnasõjalaevadeks need laevad, mis olid juba sõiduplaanis.
- 133 Samuti ei ole olulised G & C hindadest madalamad hinnad. Piisab sellest, et hinnad on samad või madalamad kui sel konkurendil, kelle kõrvaldamist taotletakse. Komisjon lisab, et hagejad ei saa tugineda määruses nr 4056/86 sätestatud erandile, sest konverentsi hindade alandamine oli valikuline ja selle eesmärk oli kõrvaldada turult oma ainus konkurent.
- 134 Lõpuks ei olnud oluline tegeliku finantskahju olemasolu. Vastupidi röövhindade praktikale piisab sellest, et on kaotatud tulu nagu käesoleval juhul; see ilmneb mitmest Special Fighting Committee ja Zaïre Pool Committee koosolekuprotokollist ja Woermann-Linie 19. mail 1988. aastal saadetud teleksist.
- 135 Asjaomase praktika mõju väidetava puudumise kohta väidab komisjon, et asjakohane kriteerium asutamislepingu artikli 86 kohaldamiseks on ettevõtja välistav tegevus. Ei ole oluline, kas see tegevus tegelikult konkurentsipiiras. Käesoleval juhul ei saa sellist mõju

välhistada. Seetõttu on tähendusrikas, et G & C turuosa, mis oli kohtuasja asjaolude asteleidmise ajal umbes 5–6%, kasvas pärast seda, kui kõnealune praktika lõpetati.

136 Komisjon väidab, et kuritarvitava praktika kasutamist ei saa õigustada sellega, et Cewal kaitses oma monopoolset seisundit, mis komisjoni arvates ei olnud seaduslik, ega sellega, et G & C konkureerisid väidetavalt ebaausalt, samuti mitte sellega, et määruses nr 4056/86 on antud erand.

137 Menetlusse astujad väidavad, et konverents möönis komisjoni poolt keelatud hinnasõjalaevade praktika kasutamist ega saanud seda põhjendada G & C turuletulekust tingitud uue konkurentsiolekorruga. Nad kinnitavad, et komisjoni kasutatud kriteeriumid on põhjendatud, ja märgivad, et otsuses nimetatud dokumentidest ja Cewali vastuväiteteatisele antud vastusest ilmneb, et kriteeriumid on käesoleval juhul täidetud.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

138 Oma argumendi esimeses osas, mis käsitleb hinnasõjalaevade mõistet, esitavad hagejad kaks väidet: kaitseõiguste väidetav rikkumine ja asutamislepingu artikli 190 rikkumine. Hagejate põhjendused põhinevad väitel, et komisjon muutis oma kostja vastuses neile süüks pandud praktika määratlust.

139 Esimese Astme Kohus märgib, et otsuse punktides 73 ja 74 tegi komisjon kindlaks, et Cewali liikmete kasutatud hinnasõjalaevade praktika oma konkurendi G & C väljatõrjumiseks põhineb kolmel teguril: nende Cewali laevade määramine hinnasõjalaevadeks, mille väljumiskuupäevad olid G & C laevade väljumiskuupäevadele kõige lähemal, kuigi sõiduplaane ei muudetud; ühiselt kehtestatud hinnasõjahinnad, mis erinevad Cewali liikmete tavahindadest ja mis on samad või madalamad kui G & C reklaamitud hinnad; ning sellest tulenev sissetulekute vähenemine, mille eest võtsid vastutuse Cewali liikmed. Otsuse punktist 80 ilmneb, et selline praktika erineb röövhindade praktikast. Hagejad kaebavad, et komisjon märkis kostja vastuses ühest küljest seda, et hinnasõjalaev ei pea vältimatult olema spetsiaalselt prahitud laev, hinnad ei pea olema konkurendi hindadest madalamad ja tegevuse tulemuseks ei pea olema tegelik kahju, ja teisest küljest seda, et kõnealune praktika erines röövhindade praktikast.

140 Esimese Astme Kohus leiab, et kõnealuste aspektide puhul ei rakendata hinnasõjalaevade praktika uut, otsuses esitatust erinevat määratlust, vaid need aspektid on otsusega täielikult kooskõlas. Et hagejate põhjenduste aluseks olev eeldus on põhjendamatu, tuleb mõlemad hinnasõjalaevade mõiste vastu esitatud väited jätta rahuldamata.

141 Mis puudutab hagejate argumendi teist osa seoses asjaomase praktika liigitamisega asutamislepingu artiklit 86 arvestades, leiab Esimese Astme Kohus kõigepealt, et tegelikult ei vaidlusta hagejad seda, et komisjoni poolt arvesse võetud kolm hinnasõjalaevade praktikat käsitlevat kriteeriumi olid täidetud. Hagejad väidavad, et komisjon ei teinud kindlaks, kas laevad olid spetsiaalselt prahitud hinnasõjalaevadena, kuid nad ei ole esitanud tõendeid selle kohta, et nad ei kasutanud hinnasõjalaevadena laevu, mis olid juba sõiduplaanis olemas, kuigi see on esimene arvesse võetud kriteerium. Nad süüdistavad komisjoni selles, et ta ei teinud kindlaks, kas nende hinnad olid G & C hindadest madalamad, kuid nad ei ole näidanud, et nende hinnad ei olnud samad või madalamad kui nende konkurendil, mis on teine kriteerium. Vastupidi, hagejad möönavad, et nad kohandasid oma hindu G & C hindadega ja ühel konkreetset juhul kehtestasid madalamad hinnad. Lõpuks süüdistavad nad komisjoni selles, et ta ei teinud kindlaks, kas kanti kahju, mis oleks näidanud, et rakendati röövhindu, kuid hagejad ei

esitanud tõendeid selle kohta, et nad ei kannatanud sissetulekute kaotuse tõttu, kuigi see on otsuses arvesse võetud kolmas kriteerium. Vastupidi, hagejad möönavad, et nende sissetulekud vähenesid.

- 142 Seetõttu tuleb järeldada, et otsuses esitatud rikkumise asjaolud on olemas.
- 143 Hagejate argumentis püütakse tegelikult näidata, et selliselt määratletud praktika ei ole turgu valitseva seisundi kuritarvitamine asutamislepingu artikli 86 tähenduses.
- 144 Esiteks kinnitavad hagejad, et praktika, milles komisjon neid süüdistab, ei vasta määratlusele, mida nende arvates üldiselt kasutatakse siis, kui kõnealuse praktika kui konkurentsioiguse rikkumise eest määratakse trahvi. Seda argumenti ei saa toetada. Esimese Astme Kohus leiab, et ei ole vaja uurida, kas komisjoni määratlus on sama nagu hagejate esitatud määratlused. Tuleb üksnes uurida, kas komisjoni otsuses määratletud praktika on turgu valitseva seisundi kuritarvitamine asutamislepingu artikli 86 tähenduses, ilma et see oleks vastuolus otsuses sisalduvate õigusteoorial ja õigusaktidel põhinevate viidetega.
- 145 Teiseks väidavad hagejad, et komisjon ei ole tõendanud, et hagejad ületasid vaidlustatud praktika rakendamisel tavapärase konkurentsi piire.
- 146 Nagu juba märgitud, väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa see, et ettevõtjal on turgu valitsev seisund, jätta teda ilma õigusest kaitsta oma kaubandushuve, kui neid rünnatakse; ning kuigi sellisele ettevõtjale tuleb anda õigus võtta mõistlikke meetmeid, mida ta peab oma huvide kaitseks vajalikuks, ei saa sellist käitumist lubada, kui selle tegelik eesmärk on tugevdada oma turgu valitsevat seisundit ja seda kuritarvitada (vt eelkõige eespool viidatud otsust kohtuasjas BPB Industries ja British Gypsum vs. komisjon, punkt 69).
- 147 Selles osas leiab Esimese Astme Kohus, et võttes eelkõige arvesse otsuse punkti 32 allmärkuses leheküljel 2 nimetatud Special Fighting Committee koosolekuprotokolle ja just nimelt 18. mai 1989. aasta koosolekuprotokoll, mis käsitleb sõltumatust laevandusettevõtjast vabanemist, on komisjon piisavalt näidanud, et kõnealust praktikat kasutati selleks, et kõrvaldada Cewali ainus konkurent asjaomaselt turult. Lisaks hindab Esimese Astme Kohus, et kuigi Cewali liikmete rakendatud praktika nimetus üksi ei ole piisav selleks, et pidada seda praktikat artikli 86 rikkumiseks, oli komisjonil õigus tõdeda, et selle hästi tuntud nimetuse kasutamine rahvusvahelise meretranspordi asjatundjate poolt kõnealuses tegevusvaldkonnas ning Special Fighting Committee asutamine konverentsi poolt paljastavad kavatsuse rakendada praktikat, mille eesmärk on mõjutada konkurentsisuhteid.
- 148 Et asjaomase praktika eesmärk oli kõrvaldada oma ainus konkurent, leiab Esimese Astme Kohus, et hagejad ei saa õigustatult väita, et nad üksnes reageerisid G & C poolt Cewalile seaduslikult antud monopoli rikkumisele, kompenseerisid diskrimineerimist Ogefremi poolt, astusid konkurendi alustatud hinnasõtta või isegi reageerisid oma klientide soovidele. Isegi eeldades, et need asjaolud on tõendatud, ei saa nende põhjal Cewali liikmete reaktsiooni mõistlikuks ja proportsionaalseks pidada.
- 149 Kolmandaks tuginevad hagejad sellele, et G & C turuosa on kasvanud, järeldamaks, et praktikal, milles neid süüdistatakse, ei olnud mingit mõju ja seega ei kuritarvitatud turgu valitsevat seisundit. Esimese Astme Kohus leiab siiski, et kui üks või mitu turgu valitsevas seisundis olevat ettevõtjat tegelikult rakendab praktikat, mille eesmärk on konkurent kõrvaldada, siis ei ole see, et taotletud eesmärki ei saavutatud, piisav

tõdemiseks, et tegemist ei ole turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega asutamislepingu artikli 86 tähenduses. Vastupidi hagejate väidetele ei tähenda see, et G & C turuosa kasvas, seda, et praktikal ei olnud mingit mõju, sest kui praktikat ei oleks rakendatud, oleks G & C turuosa võinud veelgi rohkem kasvada.

- 150 Neljandaks väidavad hagejad, et otsuse punktis 83 süüdistas komisjon Cewali liikmeid selles, et nad kehtestasid lastivedajatele samaväärsete toimingute puhul eri tingimused, mis on vastuolus artikli 86 punktiga c. Seda tehes rikkus komisjon väidetavalt hageja kaitseõigusi ja tegi ilmse hindamisvea. Esimese Astme Kohus märgib selles osas, et kuigi otsuse punktis 83 esitati tõepoolest selline väide, ei korratud seda otsuse resolutiivosas ning see ei ole resolutiivosa seisukohast vältimatu põhjendus. Järelikult ei tooks see, kui hagejate sellekohased väited ja argumendid on põhjendatud, kaasa otsuse resolutiivosa tühistamist – isegi mitte osalist tühistamist (vt 17. septembri 1992. aasta otsust kohtuasjas T-138/89: *Nederlandse Bankiersvereniging ja Nederlandse Vereniging van Banken vs. komisjon*, EKL 1992, lk II-2181, punkt 31). Et hagejatel puudub selles asjas edasine huvi, leiab Esimese Astme Kohus, et kõnealused väited tuleb jätta läbi vaatamata.
- 151 Viiendaks väidavad hagejad, et komisjon liigitas teatud praktika, nt selle, et Fighting Committee teavitas Cewali liikmeid sõltumatu laevandusettevõtja sõiduplaanidest, ja selle, et hinnasõjahinnad kehtestati ühisel kokkuleppel G & C hindade järgi, ekslikult kuritarvitamiseks. See argument on ilmselgelt põhjendamatu. Esimese Astme Kohus leiab, et komisjon ei pidanud mingil viisil seda „muud praktikat” rikkumiseks artikli 86 tähenduses, vaid faktilisteks tõenditeks, mida hagejad ei vaidlustanud ja mille põhjal komisjon tegi eelkõige kindlaks, et kõnealuse praktika kolm kriteeriumi olid täidetud.
- 152 Lõpuks võtavad hagejad mitme argumendi aluseks selle, et konkurentsioiguse valdkonnas kohaldatakse meretranspordisektori suhtes erandieskirju. Esimese Astme Kohus leiab esmalt, et Eurocorde'i ja Schöller Lebensmitteli kohtuasjad, millele hagejad tuginevad, käsitlesid asutamislepingu artikli 85 kohaldamist ning seetõttu ei ole neil tähtsust seisukohast, kas hinnasõjalaevade praktikat peetakse asutamislepingu artikli 86 rikkumiseks. Teiseks, argument, mille kohaselt ei saa artiklit 86 kohaldada seni, kuni määruses nr 4056/86 antud erandit ei ole tühistatud, põhineb sellel, et erandit kohaldatakse nii artikli 85 kui ka artikli 86 suhtes. Seetõttu piisab, kui märkida, et asutamislepingu artikli 86 sõnastuse põhjal ei või mitte mingisuguseid erandeid anda valitseva seisundi kuritarvitamise juhtudel (vt 11. aprilli 1989. aasta otsust kohtuasjas 66/86: *Ahmed Saeed Flugreisen*, EKL 1989, lk 803, punkt 32) ja et õigusaktide hierarhiat käsitlevate põhimõtete kohaselt ei saa teiseste õigusaktidega antud meetme abil kõrvale kalduda asutamislepingu sättest, käesoleval juhul artiklist 86 (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas T-51/89: *Tetra Pak vs. komisjon*, punkt 25). Seetõttu on hagejate argument ilmselgelt põhjendamatu. Kolmandaks, argument, mis põhineb eelkõige määruse nr 4056/86 artikli 1 lõike 3 punktil b ja artiklil 4, mille kohaselt on hagejate arvates hinnamuutus konkurentsihindadega kohandumise eesmärgil erandiga lubatud, on tähtsusetu, sest kuritarvitamine, milles hagejaid süüdistatakse, ei põhine käesoleval juhul sellisel muutusel.
- 153 Kõikide nende asjaolude põhjal leiab Esimese Astme Kohus, et komisjonil oli seaduslikult õigus järeldada, et otsuses määratletud hinnasõjalaevade praktika oli turgu valitseva seisundi kuritarvitamine asutamislepingu artikli 86 tähenduses.

Lojaalsuslepingud

– Poolte argumendid

- 154 Hagejad taunivad üldiselt seda, et otsus on ebaselge, ning väidavad, et see iseenesest annab põhjuse otsus tühistada. Komisjoni seisukoht on, et asutamislepingu artiklite 85 ja 86 kohaldamist võib põhjendada samade asjaoludega. Asutamislepingu artikli 85 rikkumise korral võib anda üksnes soovitus, kuid artikli 86 rikkumise eest määratakse trahv.
- 155 Oma argumendi esimeses osas väidavad hagejad, et komisjon ei võinud teatada, et Cewaliga sõlmitud lojaalsuslepingud rikuvad asutamislepingu artiklit 86, ega määrata selle eest trahvi, võtmata ära grupierandina antud soodustust. Seetõttu ei piisa asjaolust, et Cewali liikmetel on kollektiivne turgu valitsev seisund, teatamiseks, et sellised lepingud tähendavad seisundi kuritarvitamist.
- 156 Kõigepealt takistab selline tõlgendus määruse nr 4056/86 kasulikku mõju. Kui – nagu komisjon näib arvavat – liinilaevanduskonverentse peetakse eriliseks näiteks kokkulepetest, mille abil saavutatakse kollektiivne turgu valitsev seisund, ja kui lojaalsuslepingud on sellise seisundi kuritarvitamine, mille pärast võib määrata trahvi, ei oleks mingisugust põhjust anda määrust, milles lihtsalt tehakse erand asutamislepingu artikli 85 lõike 3 alusel.
- 157 Teiseks, määrusega nr 4056/86 püütakse anda erand lojaalsuslepingutele nii artikli 85 kui ka artikli 86 alusel. Selle nõukogu antud määruse sõnastuse kohaselt kehtestatakse selles eeskirjad asutamislepingu artiklite 85 ja 86 kohaldamiseks meretransporditeenuste suhtes. Seetõttu erineb see määrusest (EMÜ) nr 2349/84 (EÜT 1984, L 219, lk 15), mida arutati eespool nimetatud kohtuasjas T-51/89: Tetra Pak vs. komisjon. See komisjoni määrus käsitles üksnes asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamist.
- 158 Kolmandaks väidavad hagejad, et erand tuleb tühistada enne, kui tegevust, mida see puudutab, võib asutamislepingu artikliga 86 keelatuks pidada. Hagejate arvates ilmneb määruse nr 4056/86 artikli 8 lõikest 2, et määruse artiklites 3 ja 6 antud erand käsitleb nii asutamislepingu artikli 85 kui ka artikli 86 rikkumisi. Senikaua, kui tegevus kuulub erandi alla, ei saa selle pärast trahvida. Lisaks, võttes arvesse, et erandit ei saa tühistada tagasiulatuvalt (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas T-51/89: Tetra Pak vs. komisjon, punkt 25), ei saa trahvi määrata varasema tegevuse eest, isegi kui komisjon oli ära võtnud erandina antud soodustuse, nagu ta oli algselt vastuväiteteatises ette näinud. Määruse artikli 8 lõikest 2 ilmneb, et alles siis, kui komisjon on võtnud ära erandina antud soodustuse, võib ta võtta määruse nr 4056/86 artikli 10 kohaselt asjakohaseid meetmeid asutamislepingu artikli 86 rikkumiste lõpetamiseks. Trahvi määramine ei saa olla selline meede, sest trahvi eesmärk on karistada varasema käitumise eest.
- 159 Lõpuks rõhutavad hagejad, et määruse artikli 8 lõike 3 kohaselt võib komisjon enne artikli 8 lõike 2 alusel otsuse vastuvõtmist pöörduda asjaomase konverentsi poole soovitustega lõpetada rikkumine. Seega rikkus komisjon ka seda sätet, sest andis kõnealustele ettevõtjatele korraga soovitus ja otsuse.
- 160 Oma argumendi teises osas eitavad hagejad, et lojaalsuslepingud võiksid olla kuritarvitamine asutamislepingu artikli 86 tähenduses. Komisjoni väide, et kogu Cewali tegevus oli kuritarvitamine, ei ole üldse põhjendatud. Tegelikult üritab komisjon saavutada vaid seda, et Esimese Astme Kohus muudaks määruse selget sõnastust.
- 161 Otsuse punktis 91 sedastab komisjon, et Cewali pakutud lojaalsuslepingud ei vasta määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikele 2 kolmes aspektis. Hagejad vaidlustavad selle sedastuse. Lepingut ei saa kritiseerida seetõttu, et selles ei ole nimetatud kasutajate õigusi

ega konverentsi kohustusi, kuigi see on lepingu olemuslik eesmärk; lepingute lõpetamise etteteatamistähtaja osas rõhutavad hagejad, et pärast 22. oktoobri 1990. aasta istungit lepinguid muudeti; ning lepingutes on sõnaselgelt näidatud olukorrad, mil lastivedajad võib kohustustest vabastada, ja kuna kohustust lepinguid sõlmida ei ole, ei nõua määrus, et lepingute kohaldamisalast peaks välja jätta täpsustatud lastinimekirjad.

- 162 Igal juhul käsitleb väidetav vastuolu üksnes lepingute pisispekte. Et otsuse punkti 91 viimase lõigu kohaselt anti selle vastuolu tõttu üksnes soovitus, leiavad hagejad, et see ei saa olla trahvi määramise põhjus. Neid ei saa süüdistada milleski muus - mis põhjendaks trahvi määramist -, kui määruse nr 4056/86 artikli 5 lõike 2 osalises täitmatajätmises,.
- 163 Kõigepealt väidavad hagejad, et ei saa vaidlustada, et konverentsid sõlmisid sajabrotsendilised lojaalsuslepingud. Nad märgivad, et kõnealust praktikat tuleb hinnata rahvusvahelist meretranspordisektorit käsitlevate erisätete valguses. Vastupidi üldtunnustatud lahendustele (eespool viidatud otsus kohtuasjas Hoffmann-La Roche vs. komisjon) on määrusega nr 4056/86 lubatud sajabrotsendilisi lojaalsuslepinguid sõlmida. Neil asjaoludel ei või komisjon hukka mõista sellistele lepingutele omaseid väidetavaid konkurentsivõimõjusid, sest lepingutele endile on tehtud erand. Lojaalsuslepingu olemuses on see, et piiratakse kasutajate vabadust, vähendatakse G & C võimet jätkata püsivalt oma tegevust ja kohaldatakse samaväärsete toimingute suhtes eri tingimusi.
- 164 Lisaks ei ole komisjon esitanud ühtegi tõendit selle kohta, et lastivedajatel oli kohustus sõlmida sajabrotsendilisi lojaalsuslepinguid. Üksnes asjaolu, et leping sisaldab sellist sätet, ei ole piisav tõendamaks, et sellega ka tegemist oli; vastasel juhul eitataks määruse kasulikkude mõju. Samuti on see, et lepingutes käsitletakse FOB klausli alusel müüdavaid kaupu, sajabrotsendilises lojaalsuskokkuleppes vältimatu ega tõenda, et lepingute sõlmimine oli pealesunnitud.
- 165 Teiseks eitavad hagejad ebaloosjalsete lastivedajate mustade nimekirjade koostamist. Kui Cewali raames kasutati sellist väljendit, tehti seda üksnes nende lastivedajate määratlemiseks, kes kasutavad konverentsile mittekuuluvaid laevu, et jätta nad ilma lojaalsuslepinguga antavatest soodustustest. Peale selle ei kasutatud tegelikult isegi seda sanktsiooni, nagu komisjoni haldusmenetluse käigus teavitati. Lisaks, isegi eeldades, et sellised nimekirjad on olemas, tõdevad hagejad, et määruse nr 4056/86 kümnendas põhjenduses on lubatud määrata sanktsioone lastivedajatele, kes ei täida oma kohustust. Sellise lastivedajate nimekirja koostamine on iseloomulik sajabrotsendiliste lojaalsuslepingute süsteemile, millele on tehtud erand.
- 166 Lõpuks väidavad hagejad, et Euroopa Kohus on tõdenud, et turgu valitsevas seisundis olev ettevõtja kuritarvitab oma seisundit, kui ta sõlmib lojaalsuslepingud, mis on siduvad ainult klientidele, välja arvatud juhul, kui sellised kokkulepped sõlmitakse asutamislepingu artikli 85 lõikele 3 vastavatel erandjuhtudel ja on seetõttu lubatud (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Hoffmann-La Roche vs. komisjon, punkt 90). Käesoleval juhul oli selliseks erandjuhuks asjaolu, et määruses nr 4056/86 sõnaselgelt sätestatud erand oli olemas.
- 167 Kostja leiab, et vahet tuleb teha sellel, et Cewali ja lastivedajate vahel sõlmitud lojaalsuslepingud ei vastanud määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikele 2, ning sellel, et Cewal kohustas sõlmima sajabrotsendilisi lojaalsuskokkuleppeid, laiendades nende mõju kaupadele, mida müüdi FOB klausli alusel, ja koostas ebaloosjalsete lastivedajate mustad nimekirjad. Viimatinimetatud asjaolud on vaidlustatud kuritarvitamine, samas kui

lepingute mittevastavus määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikele 2 andis põhjust üksnes pöörduda Cewali poole soovituselgi viia oma lepingud määruse tingimustega kooskõlla.

- 168 Lojaalsuslepingud ei olnud määruse tingimustega kooskõlas, sest esiteks ei nimetatud neis kasutajate õigusi ega konverentsiliikmete kohustusi, teiseks ei nimetatud lepingutes nende kohaldamisalast välja jäetud lasti ja lõpuks ei olnud etteteatamistähtaega käsitlevad tingimused kohased.
- 169 Sajaprotsendiliste lojaalsuslepingute sõlmimise kohustuse osas rõhutab komisjon, et lastivedajatel ei olnud muud võimalust, kui kiita sajaprotsendiline lojaalsusleping heaks või maksta täishinda, millega välistati igasugune mahahindlus osalise lojaalsuse korral: turgu valitsevas seisundis konverentsi, mille turuosa oli kohtuasja asjaolude esinemise ajal üle 90%, selline käitumine on sama nagu siis, kui lastivedajaid kohustataks selliseid lepinguid sõlmima. Selline sundimine on kuritarvitamine (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Hoffmann-La Roche vs. komisjon). Hagejad ei saa õigustatult väita, et selline tegevus kuulub määruses nr 4056/86 antud erandi alla. Kuigi määruse artikli 5 lõikes 2 on lojaalsuslepingud lubatud, on selles siiski keelatud neid ühepoolseti sõlmida. Lõpuks väidab komisjon, et lojaalsusklausli kohaldamine kaupade suhtes, mida müüdi FOB klausli alusel, rõhutab kokkulepete kuritarvitavat laadi. Kui kaupu müüakse FOB klausli alusel, nimetab ostja laeva, millega neid tuleb vedada, mistõttu laieneks lojaalsuskohustus ka kaupadele, mida müüja ei vea.
- 170 Ebalojaalsete lastivedajate mustade nimekirjade osas väidab komisjon kõigepealt, et neid ei saa pidada selliseks, millele on määruse nr 4056/86 kohaselt antud erand. Komisjon kordab selles osas, et tema arvates tõendavad Zaire Pool Committee 28. juuni 1988. aasta ja 20. aprilli 1989. aasta koosolekute protokollid kõnealuste nimekirjade olemasolu ja eesmärgi. Nende eesmärk oli karistada ebalojaalseid lastivedajaid, jättes nad ilma tavapärasest asjakohasest teenusest.
- 171 Hagejate argument selle kohta, et trahve ei või määrata senikaua, kuni lojaalsuslepingud kuuluvad erandi alla, ei ole põhjendatud, sest see, et teatud tegevus saab artikli 85 kohasest erandist kasu, ei mõjuta mingil moel artikli 86 kohaldamist. Eespool viidatud Tetra Paki kohtupraktikat saab käesoleval juhul täielikult kohaldada.
- 172 Menetlusse astujad väidavad, et kuna turgu valitsevas seisundis olev liinilaevanduskonverents koostas nende lastivedajate mustad nimekirjad, kes veavad lasti Cewali asemel G & C-ga, et jätta need ilma tavapärasest konverentsi teenusest, mida pakutakse sajaprotsendiliste lojaalsuslepingutega, on see tegevus, mille eesmärk on kõrvaldada G & C tõhus konkurents, ja seetõttu turgu valitseva seisundi kuritarvitamine. Määruse nr 4056/86 artiklis 8 on sätestatud, et määrus ei välista asutamislepingu artikli 86 kohaldamist; pealegi oleks iga muu tõlgendus põhjendamatu.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

- 173 Esimese Astme Kohus leiab, et uurides Cewali lojaalsuslepinguid otsuse punktides 84–91, tuvastas komisjon kaks eri rikkumist: asutamislepingu artikli 85 rikkumine ja asutamislepingu artikli 86 rikkumine. Esimene rikkumine seisnes selles, et Cewal sõlmis lepinguid, mis ei vasta igakülgseti määruse nr 4056/86 artiklis 5 kehtestatud kohustustele, mille alusel antakse artiklis 3 ettenähtud erand; teine rikkumine seisnes selles, et Cewal nõudis sajaprotsendilisi lojaalsuslepinguid, lisas neisse kaubad, mida müüdi FOB klausli alusel, ning kasutas ebalojaalsete lastivedajate karistamiseks musti nimekirju.

- 174 Esimese rikkumise osas tõdes komisjon, et kõnealused lojaalsuslepingud ei vasta kolmele määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikes 2 kehtestatud tingimusele. Et hagejad vaidlustavad selle väite, tuleb uurida kõiki kolme komisjoni etteheidet.
- 175 Esiteks on määruse artikli 5 lõike 2 punkti a esimeses taandes sätestatud: „kohese mahahindlussüsteemi korral on igal osapoolel õigus lõpetada lojaalsuskokkulepe mis tahes ajal ilma sanktsioonideta ning kuni kuue kuu pikkuse etteteatamisajaga”. Hagejate 10. jaanuari 1989. aasta lepingust ilmneb siiski, et „iga osapool võib lõpetada käesoleva lepingu, teatades sellest kuus kuud ette, mis tahes aasta 1. jaanuaril või 1. juulil”. Sellest tulenevalt tõdes komisjon õigustatult, et lepingud ei olnud selles aspektis määrusega kooskõlas.
- 176 Teiseks, artikli 5 lõike 2 punkti b alapunkti i kohaselt peab konverents koostama „loetelu koos transpordikasutajatega kindlaksmääratud lasti või lasti osa kohta, mis jääb lojaalsuskokkuleppe reguleerimisalast selgesti välja”. Ent lepingus ei sisaldu sellist loetelu. Lisaks ei ilmne vastupidi hagejate väidetele artikli 5 lõike 2 punkti b alapunktist i, et selline loetelu tuleb koostada üksnes juhul, kui konverents nõuab ühepoolselt lojaalsuslepinguid.
- 177 Kolmandaks, määruse artikli 5 lõike 2 punkti b alapunktis ii on sätestatud, et konverents peab koostama „asjaolude loetelu, mille puhul transpordikasutajad on vabastatud lojaalsuskohustuse täitmisest”. Sellises loetelus mainitavatest asjaoludest kaks on kõnealuse sätte esimeses ja teises taandes sõnaselgelt nimetatud, kuid kumbki neist ei sisaldu Cewali sõlmitud lepingutes.
- 178 Sellest tulenevalt leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon tõdes õigustatult, et lojaalsuslepingud ei olnud määruse nr 4056/86 sätetega kooskõlas. Seetõttu võis komisjon õigustatult määruse artikli 7 kohaselt soovitada Cewali liikmetel viia lojaalsuslepingute tingimused määruse artikli 5 lõikega 2 kooskõlla.
- 179 Esimese Astme Kohus leiab veel, et see, et lojaalsuslepinguid muudeti pärast 22. oktoobri 1990. aasta istungit, kuid enne otsuse vastuvõtmist – hagejate sõnutsi siiski vaid etteteatamistähtaja osas –, ei saa otsuse artiklit 5 õigustühiseks muuta. Sellise muudatuse ainus tagajärg on see, et Cewali liikmetele adresseeritud soovitusel ei ole enam mõju.
- 180 Teise rikkumise osas esitasid hagejad kaks märkusterühma: üks käsitleb vaidlustatud praktika liigitamist asutamislepingu artikli 86 alusel ning teine asutamislepingu artiklite 85 ja 86 seost määruse nr 4056/86 raames.
- 181 Oma argumendi esimeses osas väidavad hagejad, et komisjoni vaidlustatud praktika ei ole turgu valitseva seisundi kuritarvitamine. Kõigepealt tuleb meeles pidada, et seda, et Cewali lojaalsuslepingud ei vastanud kolmes aspektis määrusele nr 4056/86, ei võetud arvesse mitte seoses asutamislepingu artikliga 86, vaid üksnes asutamislepingu artikli 85 kohaselt läbiviidud hindamise raames. Sellest tulenevalt ei ole asutamislepingu artikli 86 alusel vaidlustatud praktika uurimisel tähtsust hagejate argumendil, mille kohaselt kooskõla puudumisega kolmes väidetavalt pisispektis ei või põhjendada nii suuri trahve, nagu määrati.
- 182 Käesoleval juhul on niisiis vaja uurida, kas peab paika hagejate väide, mille kohaselt komisjon eksis, kui järeldas, et nõuti saajaprotsendilisi lojaalsuslepinguid, et kõnealused lepingud hõlmasid FOB klausli alusel müüdavaid kaupu ning et ebalojaalsete lastivedajate karistamiseks koostati nende mustad nimekirjad.

- 183 Esiteks leiab Esimese Astme Kohus, nagu komisjon rõhutas, et kui Cewali liikmed, kelle turuosa oli kohtuasja asjaolude esinemise ajal üle 90%, pakkusid lastivedajatele üksnes saajaprotsendilisi lojaalsuslepinguid, ei jäänud muud valikut peale selle, et mahahindluse saamiseks nõustus lastivedaja vedama kõik oma kaubad Cewaliga, või vastasel korral ei saanud mahahindlust, ning see oli tegelikult samaväärne selliste lepingute sõlmimisele sundimisega. Hagejad ei saa õigustatult väita, et sellisele praktikale on antud erand asutamislepingu artikli 85 puhul; piisab, kui märkida, et artikli 5 lõike 2 punkti b alapunkti i kohaselt võib saajaprotsendilisi lojaalsuskokkuleppeid pakkuda, kuid mitte ühepoolset nõuda.
- 184 Teiseks leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon otsustas õigustatult, et kõnealused lojaalsuslepingud hõlmavad FOB klausli alusel müüdavaid kaupu; selline praktika tähendab, et müüja peab võtma lojaalsuskohustuse, isegi kui ta ei vastuta kaupade vedamise eest.
- 185 Kolmandaks leiab Esimese Astme Kohus, et otsuse leheküljel 3 olevas punkti 29 allmärkuses sõnaselgelt nimetatud Zaïre Pool Committee 28. juuni 1988. aasta koosoleku protokollis viidatakse nende ebalojalsete lastivedajate mustadele nimekirjadele, keda konverents ei kohtle enam seoses muu lastiga tavapärasel ja asjakohasel viisil. Zaïre Pool Committee hilisemas protokollis, millele on viidatud ka kõnealuses allmärkuses, on G & C tegevust käsitlevas rubriigis ja pärast nende G & C laevade loetlemist, mis sõitsid 1989. aasta jaanuarist aprillini, märgitud, et mustade nimekirjade süsteem toimis. Peale selle leiab Esimese Astme Kohus, et kuigi väljendi „mustad nimekirjad” kasutamisest ei piisaks selleks, et pidada praktikat kuritarvitamiseks, paljastab see, et neid nimekirju ei koostatud üksnes statistika eesmärgil, nagu hagejad väidavad. Lõpuks tuleb rõhutada, et vastupidi sellele, mida hagejad näivad väitvat, ei saa selliste nimekirjade koostamist pidada selliseks, nagu oleks sellele määruse nr 4056/86 sätete alusel antud erand.
- 186 Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon võis õigustatult jõuda järeldusele, et praktika tervikuna piiras kasutajate vabadust ja seetõttu mõjutas Cewali ainsa konkurendi konkurentsiseisundit turul (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Hoffmann-La Roche vs. komisjon, punkt 90).
- 187 Kõiki neid asjaolusid arvestades tuleb hagejate argumendi esimene osa jätta rahuldamata.
- 188 Oma argumendi teises osas väidavad hagejad esmalt, et määruses nr 4056/86 on antud erand nii asutamislepingu artikli 85 kui ka artikli 86 suhtes. Nagu eespool juba märgitud, ei ole artiklis 86 siiski ette nähtud erandi võimalust ja õigusaktide hierarhiat käsitlevaid põhimõtteid silmas pidades ei saa teisese õiguse meede asutamislepingu sättest lahkneeda. Vastupidi, Esimese Astme Kohus märgib, et määruse artikli 8 lõikes 1 on sätestatud, et „turgu valitseva seisundi kuritarvitamine asutamislepingu artikli 86 tähenduses on keelatud ja selle kohta pole eelnevalt vaja teha vastavat otsust”. Seetõttu on hagejate argument ilmselgelt põhjendamatu, niivõrd, kui see põhineb eeldusel, et määruses nr 4056/86 on antud erand asutamislepingu artikli 86 suhtes.
- 189 Samuti tuleb rõhutada, et see ei mõjuta määruse kasulikku mõju. Selles osas põhineb hagejate argument muu hulgas eeldusel, et kõikidel liinilaevanduskonverentsidel või nende liikmetel on turgu valitsev seisund. Komisjon ei ole midagi sellist väitnud, kuid on seevastu selgelt näidanud, et käesoleval juhul oli Cewali liikmetel koos turgu valitsev seisund.

190 Teiseks väidavad hagejad, et isegi kui määruses ei anta erandit artikli 86 suhtes, on määruse artikli 8 lõikes 2 nõutud, et komisjon tühistaks artiklis 3 antud erandi enne turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest karistamist. Selles osas tuletab Esimese Astme Kohus meelde, et määruse artikli 8 lõikes 2 on öeldud: „Kui komisjon [...] leiab, et mõnel konkreetsel juhul avaldab artiklis 3 ettenähtud erandit kasutavate konverentside käitumine siiski asutamislepingu artikliga 86 kokkusobimatut toimet, võib komisjon tühistada grupierandi ja võtta vastavalt artiklile 10 kõik asjakohased meetmed, et lõpetada asutamislepingu artikli 86 rikkumised.” Järelikult selgub selle artikli sõnastusest, et selles vaadeldakse olukorda, kus praktika, isegi kui sellele on antud erand asutamislepingu artikli 85 suhtes, on siiski vastuolus artikliga 86. Tuleb sedastada, et käesolevas kohtuasjas ei ole sellega tegemist, sest ei sajabrotsendiliste lojaalsuslepingute sõlmimisele sundimisele ega komisjoni tähenduses mustade nimekirjade koostamisele ole antud erandit artikli 85 suhtes. Seetõttu ei saa käesoleval juhul määruse artikli 8 lõiget 2 kohaldada.

191 Sellest sedastusest ilmneb, et määruse artikli 8 lõiget 3, mille kohaselt „enne lõike 2 alusel otsuse vastuvõtmist võib komisjon pöörduda asjaomase konverentsi poole soovitustega lõpetada rikkumine”, ei saa samuti käesoleval juhul kohaldada. Sellest järeldub, et argument, mille kohaselt komisjon rikkus väidetavalt kõnealust sätet, tuleb tagasi lükata.

192 Kõiki neid asjaolusid silmas pidades leiab Esimese Astme Kohus, et hagejate lojaalsuslepingute uurimist käsitlevad väited ja argumentid on põhjendamatud.

193 Seetõttu tuleb kolmas väide tervikuna tagasi lükata.

4. Neljas väide, mille kohaselt ühendusesisest kaubandust ei ole mõjutatud ja asjaomased turud ei ole ühisturu osa

Poolte argumentid

194 Esiteks väidavad hagejad kohtuasjades T-24/93, T-25/93 ja T-28/93, et vastupidi otsuse punktides 39, 40 ja 92 esitatud väidetele ei mõjuta kõnealune praktika konkurents ühisturul, sest need puudutavad lõunasuunalist turgu ja seega Aafrikasse suunduvat ekspordi. Otsuses ei ole esitatud piisavalt tõendeid selle kohta, et konkurents oleks selliselt mõjutatud (vt 13. juuli 1966. aasta otsust liidetud kohtuasjades 56/64 ja 58/64: Consten ja Grundig vs. komisjon, EKL 1966, lk 299). Komisjon oli kohustatud tõendama, et iga kuritarvitamine mõjutab konkurents ühisturul; ta ei saa õigustatult tugineda kohtupraktikale, mille kohaselt kokkuleppe mõju ühendusesisesele kaubandusele tuleb uurida terve kokkuleppe osas, mitte kokkuleppe iga punkti osas eraldi (vt 25. veebruari 1986. aasta otsust kohtuasjas 193/83: Windsurfing vs. komisjon, EKL 1986, lk 611).

195 Teiseks väidavad hagejad kohtuasjades T-24/93 ja T-25/93, et kõnealusest praktikast mõjutatud turud ei ole osa ühisturust. Kui ühenduse konkurentsieeskirju kohaldatakse eksporditurude suhtes, siis otsuses eiratakse kohtupraktikat (vt 18. veebruari 1986. aasta otsust kohtuasjas 174/84: Bulk Oil, EKL 1986, lk 559) ja komisjoni halduspraktikat [komisjoni 21. detsembri 1976. aasta otsus 77/100/EMÜ seoses menetlusega vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklile 85 (IV/5715 – Junghans) (EÜT 1977, L 30, lk 10)]. Samuti sedastas Euroopa Kohus 27. septembri 1988. aasta otsuses liidetud kohtuasjades 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85, 125/85, 126/85, 127/85, 128/85 ja 129/85: Ahlström jt vs. komisjon (EKL 1988, lk 5193), et ainus määrav tegur on koht, kus konkurents piiravat kokkulepet rakendatakse.

- 196 Komisjon leiab, et kõnealune kaubandus hõlmab veeteenuste osutamist ühenduse sadamatest ja ühenduse sadamatesse nende vedajate poolt, kelle asukoht on ühenduses, neile lastivedajatele ja importijatele, kelle asukoht on samuti ühenduses. Konkurentsi piiravat praktikat tuleb uurida seoses sellega, millist mõju need avaldavad kõnealuse teenuse turule, ja niisiis seoses sellega, millist kaudset mõju need avaldavad veetud kaupadega kauplemisele (vt 3. detsembri 1987. aasta otsust kohtuasjas 136/86: BNIC vs. Aubert, EKL 1987, lk 4789, punkt 18). Peale selle on lõuna- ja põhjasaunalised transporditurud lahutamatud ja seetõttu ei saa neid uurida eraldi.
- 197 Kostja väidab, et määruse nr 4056/86 kuuendas põhjenduses on sõnaselgelt nimetatud võimalus, et konkurentsi piirav tegevus rahvusvahelises meretranspordis võib mõjutada ühendusesisest kaubandust. Seetõttu ei saa vaidlustada kõnealuse tingimuse olemasolu, ilma et peetaks küsitavaks määruse enda seaduslikkust.
- 198 Asutamislepingu artikli 85 rikkumiste osas väidab komisjon, et keelates konverentsi liikmetel tegutseda sõltumatute laevandusettevõtjatena teise konverentsi tegevusvaldkonnas, jätkasid konverentsid turu jagamist.
- 199 Asutamislepingu artikli 86 rikkumiste osas märgib komisjon, et ühendusesisese kaubanduse mõjutamise nõuet – mida tuleb tõlgendada laialt –, võib pidada õiguslikult piisavalt tõendatuks, sest on näidatud, et kõnealusel praktiliselt on piisavalt tõenäoline, mitte vaid hüpoteetiline mõju ühendusesisesele kaubandusele (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas Consten ja Grundig vs. komisjon).
- 200 Menetlusse astujad ei ole selle kohta märkusi esitanud.
- Esimese Astme Kohtu hinnang*
- 201 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et Esimese Astme Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab selleks, et ettevõtjatevaheline kokkulepe või isegi turgu valitseva seisundi kuritarvitamine võiks mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust, olema teatava hulga objektiivsete õiguslike või faktiliste asjaolude alusel piisava tõenäosusega võimalik ette näha, et see võib mõjutada otseselt või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt liikmesriikidevahelise kaubanduse struktuuri ja seega takistada ühtse turu loomist kõikides liikmesriikides (vt 15. detsembri 1994. aasta otsust kohtuasjas C-250/92: DLG, EKL 1994, lk I-5641, punkt 54). Seetõttu ei ole tingimata vajalik, et kõnealune tegevus oleks tegelikult oluliselt mõjutanud liikmesriikidevahelist kaubandust. Piisab, kui tõdeda, et tegevusel võib olla selline mõju (vt artikli 86 osas 6. aprilli 1995. aasta otsust liidetud kohtuasjades C-241/91 P ja C-242/91 P: RTE ja ITP vs. komisjon, EKL 1995, lk I-743, punkt 69, ja artikli 85 osas 21. veebruari 1995. aasta otsust kohtuasjas T-29/92: SPO jt vs. komisjon, EKL 1995, lk II-289).
- 202 Komisjon tõdes, et konverentsidevahelised kokkulepped on vastuolus asutamislepingu artikliga 85, ja tuleb meelde tuletada, et nende kokkulepete eesmärk on keelata ühe liinilaevanduskonverentsi liikmetest ettevõtete tegutsemine sõltumatute laevandusettevõtjatena ühenduse sadamatest väljuval laevateel, mis kuulub teise kokkuleppes osaleva liinilaevanduskonverentsi haardealasse. Sellise kokkuleppe, millega püütakse takistada ühe konverentsi liikmete konkureerimist sõltumatute laevandusettevõtjatena teise konverentsi liikmetega, eesmärk on ühenduses asutatud ettevõtjate pakutavate meretransporditeenuste turgu rohkem jagada. Lisaks, nagu komisjon on õigustatult rõhutanud, võivad sellised kokkulepped kaudselt mõjutada

konkurentsi ühisturul: ühelt poolt kokkuleppega hõlmatud ühenduse sadamate vahel, muutes nende haardeala, ja teiselt poolt neil haardealadel toimuva tegevuse vahel.

- 203 Asutamislepingu artikliga 86 hõlmatud kuritarvitamiste osas tuleb meeles pidada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb selleks, et uurida, kas turgu valitseva seisundi kuritarvitamine mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust, arvesse võtta ühisturu tõhusa konkurentsi struktuurile avalduvaid tagajärgi (vt näiteks eespool viidatud otsust kohtuasjas *Bodson vs. Pompes funèbres des régions libérées*, punkt 24). Sellest tulenevalt võib praktika, mille abil ettevõtjate rühm püüab kõrvaldada turult oma peamist konkurenti ühisturul, oma olemuselt mõjutada sealset konkurentsistruktuuri ja seega mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust asutamislepingu artikli 86 tähenduses. Üksnes kõnealust sedastust silmas pidades tuleb hagejate argument jätta rahuldamata. Ent lisaks, nagu komisjon on rõhutanud, viidates eelkõige määruse nr 4056/86 kuuendale põhjendusele, võib selline praktika kaudselt mõjutada konkurentsi ühelt poolt ühenduse eri sadamate vahel, muutes nende haardealasid, ja teiselt poolt tegevust, mis toimub neil haardealadel.
- 204 Lõpuks leiab Esimese Astme Kohus, et kuna kogu kuritarvitamiseks peetav praktika, millega püüti konkurenti välja tõrjuda, mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust samamoodi ja samadel põhjustel, ei saa nõuda, et komisjon tõendaks, et selle praktika erinevatel koostisosadel eraldi oli selline mõju, sest see tooks kaasa üksnes samade põhjuste formaalse kordamise.
- 205 Mis puudutab väite teist osa, mille kohaselt kõnealused turud ei ole ühisturu osa, tuleb rõhutada, et asjaomane turg, mida otseselt mõjutatakse, on liinilaevandusteenuste turg, mitte kaupade kolmandatesse riikidesse eksportimise turg. Nii konverentsidevaheliste kokkulepete kui ka kuritarvitamistega, milles Cewali liikmeid süüdistatakse, püütakse piirata konkurentsi, millesse konverentsid satuvad ühenduses asuvate konverentsi mittekuuluvate laevandusettevõtjate tõttu, olgu siis tegu ettevõtjatega, mis on teise konverentsi liikmed ja millel on keelatud tegutseda sõltumatute laevandusettevõtjatena, või ettevõtjatega, mis ei kuulu ühtegi konverentsi.
- 206 Seetõttu tuleb neljas väide tagasi lükata.
- 207 Sellest tulenevalt sedastab Esimese Astme Kohus, et otsuse tühistamist käsitlevad peamised nõuded tuleb tervikuna tagasi lükata.

Määratud trahvi tühistamist käsitlevad teise võimalusena esitatud nõuded

Poolte argumendid

- 208 Hagejad toovad 11 väidet või argumenti oma teise võimalusena esitatud nõuete toetuseks.
- 209 Esiteks vaidlustavad hagejad selle, et komisjoni tuvastatud rikkumised olid tahtlikud ja tõsised.
- 210 Teiseks väidavad hagejad, et kuna kaebus oli üldine, ei saanud neil olla kohustust lõpetada see praktika kaebuse kättesaamisel. Seevastu väidavad nad, et lojaalsuslepinguid muudeti vastuväiteteatise kättesaamisel; Cewal tegi komisjoniga menetluse käigus koostööd, nagu selgub asjaolust, et suurem osa praktikast oli vastuväiteteatise päevaks lõppenud. Lõpuks, Cewal abistas komisjoni läbirääkimistel ühelt poolt OECDga ning teiselt poolt Lääne- ja Kesk-Aafrika riikidega.
- 211 Kolmandaks väidavad hagejad toodete olemuse ja väärtuse osas, et vastupidi komisjoni väidetele on vaidlustatud praktikast hoolimata Cewali turuosa järsult vähenenud ja sõltumatute laevandusettevõtjate turuosa suurenenud. Peale selle leiavad hagejad, et

otsuse punktis 108 esitatud süüdistus, mille kohaselt Cewal kehtestas kunstlikult kõrged hinnad oma turgu valitseva seisundi tõttu, on põhjendamatu ja vastuolus etteheitega, mille kohaselt Cewali hinnad olid ebatavaliselt madalad. Selle väite kummutab ka asjaolu, et Cewali liikmest ettevõtja CMZ on kandnud suurt kahju.

- 212 Neljandaks väidavad hagejad liikmete osalemise astme osas, et komisjon rikkus võrdse kohtlemise põhimõtet sellega, et ei määranud trahvi Scandinavian West African Linesile (edaspidi „Swal”) ega CMZle, kuigi sellel oli konverentsis enamusosalus. Samuti jäi CMB kanda 95% kogu trahvist, kuigi tema osa konverentsi kogutuludest on üksnes 30–35%. Lisaks oleks komisjon pidanud pehmemdava asjaoluna arvesse võtma ettevõtjate finantsseisundit ja Cewali veetava lasti tonnaaži vähenemist (vt 18. märtsi 1980. aasta otsust liidetud kohtuasjades 154/78, 205/78, 206/78, 226/78, 227/78, 228/78, 263/78, 264/78, 31/79, 39/79, 83/79 ja 85/79: Valsabbia vs. komisjon, EKL 1980, lk 907, punktid 156, 157 ja 158). Komisjon oleks pidanud viitama *mutatis mutandis* ühistute suhtes kohaldatavatele põhimõtetele, mille kohaselt tuleb trahvi määramisel võtta arvesse liikmete ühistust saadud kasumit [komisjoni 26. novembri 1986. aasta otsus 86/596/EMÜ seoses menetlusega vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklile 85 (IV/31.204 – MELDOC) (EÜT 1986, L 348, lk 50)]. Hagejad väidavad, et CMBle suure trahvi määramise tegelik eesmärk oli saavutada poliitiline tasakaal Prantsusmaa laevandusettevõtjale määratud trahviga (vt eespool viidatud 1. aprilli 1992. aasta otsust 92/262).
- 213 Viiendaks, mis puudutab rikkumiste kestust, vaidlustavad hagejad otsuse punktis 115 esitatud väite, mille kohaselt kuritarvitamine jätkub seni, kuni Ogefremiga sõlmitud kokkulepe lõpetatakse. Nad väidavad, et kuna määrus nr 4056/86 jõustus 1. juulil 1987. aastal ja kokkulepe sõlmiti 1985. aasta detsembris, ei olnud komisjonil õigust trahvi määrata. Lisaks väidavad hagejad, et rikkumise kestust oleks saanud vähendada, kui komisjon oleks tegutsenud vajaliku kiirusega (vt 6. märtsi 1974. aasta otsust liidetud kohtuasjades 6/73 ja 7/73: Commercial Solvents, EKL 1974, lk 223). Samuti ei võinud komisjon lõpetada hinnasõjalaevu käsitlevat võrdlusperioodi 1989. aasta novembriga, kui ta tugines dokumentidele, millest viimase kuupäev on 18. mai 1989, ja kui muud protokollid on kõnealuse väitega vastuolus. Mis puudutab lojaalsusel põhinevaid mahahindlusi, ei saa otsuse punktis 115 sedastada, et asjaomane praktika lõppes 1989. aasta novembris, ja samal ajal pöörduda ettevõtjate poole soovitusel, et nad peaksid viima oma lojaalsuslepingud määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikega 2 kooskõlla. Rikkumiste suhteliselt lühike kestus ei õigusta nii suuri trahve.
- 214 Kuuendaks, kohtuasjas T-26/93 väidab hageja DAL, et talle ei või määrata trahvi 1. aprillist 1990 hilisema tegevuse eest. Tol kuupäeval müüs DAL oma tütaretevõtja Woermann-Linie CMBle.
- 215 Seitsmendaks, kui võtta arvesse nii määruse nr 4056/86, mille tõlgendamine põhjustab veel raskusi, kui ka kollektiivse turgu valitseva seisundi teooria kohaldamise uudsust, ei rakendanud komisjon trahvi summa määramisel ekslikult mõõdukust.
- 216 Kaheksandaks, mis puudutab trahvi arvutamist kollektiivse turgu valitseva seisundi korral, väidavad hagejad, et trahvi summa arvutamisel tuleks võtta arvesse üksnes Cewali käivet, mitte selle liikmete käivet. Lisaks on asjakohane üksnes asjaomasel turul saavutatud käive.
- 217 Üheksandaks väidavad hagejad, et neile ei saa seaduslikult trahvi määrata, sest vastuväitetestat ei adresseeritud neile. See, et Cewalile ei saa trahvi määrata, kuna ta oli

iseseisva õigusvõimeta, ei vabasta hagejate arvates komisjoni kohustusest teavitada vastuväiteteatisest ettevõtjaid ja täpsustada, et neile määratakse trahv.

- 218 Kümneks väidavad hagejad, et komisjonil oli kohustus võtta arvesse vaidlustatud praktika õiguslikku ja majanduslikku konteksti (vt 16. detsembri 1975. aasta otsust liidetud kohtuasjades 40/73 kuni 48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73: Suiker Unie jt vs. komisjon, EKL 1975, lk 1663, punktid 613–620) ning seega seadusega antud ainuõiguse olemasolu. Lisaks rikkus komisjon võrdse kohtlemise põhimõtet, kui ta ei täitnud kohustusi, mille ta oli võtnud oma deklaratsioonis artikli 86 kohaldamise kohta mereveosektori suhtes (EÜT 1981, C 339, lk 4).
- 219 Lõpuks leiavad hagejad, et otsuse artiklis 7 kehtestatud intressimäär 13,25% trahvi maksmise viivituse korral on ülemäärane, ja paluvad Esimese Astme Kohtul kehtestada madalam intressimäär.
- 220 Komisjon rõhutab, et väidetavad rikkumised olid tõsised ja tahtlikud ning nende abil kavatsesid Cewali liikmed konkurendi tahtlikult kõrvaldada.
- 221 Kuigi komisjon möönab, et kaebused olid üldist laadi, eitab ta, et konverentsi liikmed olid süstemaatiliselt koostööaltid.
- 222 Trahvide arvutamise osas rõhutab komisjon, et ta määras igale ettevõtjale eraldi trahvi ega teinud kindlaks üldsummat, mille ta jaotas hiljem. Komisjon väidab, et vastuväiteteatis, millest ilmnis trahvi määramise oht, adresseeriti igale Cewali liikmele. Seetõttu võis igaüks neist esitada oma märkused ja teha teatavaks oma seisukohad. Peale selle väidab komisjon, et kuna Cewal oli iseseisva õigusvõimeta, siis tähendasid süüdistused Cewali vastu tingimata süüdistusi tema liikmete vastu.
- 223 CMBle määratud märkimisväärne trahv tuleneb sellest, et CMB oli rikkumistes juhtiv roll; see on asjakohasem tegur kui CMB osa konverentsi kogutuludest. Komisjon võttis aluseks CMB kontserni 1991. aastal liinilaevandusest saadud käibe, mis on kompromiss Zaire'iga kauplemisel saadud käibe ja kogukäibe vahel. Pidades silmas ülejäänud kolme ettevõtja väiksemat rolli konverentsis, olid neile määratud trahvid kindlasummalsed ja sümboolsed ega olnud otseselt käibega seotud. Kõikide ettevõtjate finantsseisundit võeti asjakohaselt arvesse, seda tõendab asjaolu, et CMZle ei määratud trahvi tema tõsiste majandusraskuste tõttu. Mis puudutab veetud lasti mahu vähenemist, siis see pidas paika üksnes 1991. ja 1992. aasta puhul ning tulenes hagejate arvates poliitilisest kriisist Zaire'is.
- 224 Lisaks täpsustab komisjon, et see, et Swalile ja CMZle ei määratud trahvi, ei ole diskrimineerimine. Swal ei ole Euroopa ja Zaire'i vahelises meretranspordis alates 1984. aastast aktiivset rolli mänginud. CMZ kohta rõhutab komisjon, et tema finantsseisund oli katastroofiline; tema laevad olid arestitud ja müüdüd; ta oli lõpetanud tegevuse ja tema osa mereveondusest anti üle muudele konverentsi ettevõtjatele vahendustasu vastu iga kaubasaadetise eest, mille puhul ta oli väljastanud konossementi.
- 225 Komisjon märgib, et otsuses selgitati piisavalt, kuidas rikkumiste kestus kindlaks määrati. Tema arvates ei olnud rikkumiste avastamise ja vastuväiteteatise vaheline ning hiljem vastuväiteteatise ja otsuse vastuvõtmise vaheline aeg liiga pikk.
- 226 Komisjoni arvates kuulub määruse nr 4056/86 kohaldamine ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldamise üldisemasse raamistikku. Vaidlustatud praktikas ei ole midagi uutset, mis võiks trahvi summa vähendamist õigustada. Komisjon leiab ka, et

kollektiivse turgu valitseva seisundi mõiste on tuntud ja seda on juba kohaldatud, ka konkreetselt liinilaevanduskonverentside sektoris (vt eespool viidatud 1. aprilli 1992. aasta otsust 92/262).

- 227 Komisjon väidab, et see, et käesolevas kohtuasjas võeti trahvi määramisel arvesse teises kohtuasjas määratud trahvi summat, on hea haldustava ja seda ei saa tõlgendada poliitilise motiivi märgina.
- 228 Lõpuks väidab kostja, et makseviivituse korral kohaldatava intressimäära kindlaksmääramine ei mõjuta otsuse seaduslikkust. Lisaks kinnitab ta, et otsuse artiklis 7 sätestatud intressimäär on mõistlik, ning rõhutab, et igal juhul on hagejatele antud maksesoodustusi.
- 229 Menetlusse astujad ei ole teise võimalusena esitatud nõuete kohta märkusi esitanud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 230 Kõigepealt tuleb märkida, et määruse nr 4056/86 artikli 21 kohaselt on Euroopa Kohtul asutamislepingu artikli 172 tähenduses täielik pädevus läbi vaadata otsused, millega komisjon on määranud trahvid.
- 231 Esiteks tuleb meeles pidada, et otsuse artiklis 6 määratud trahvid puudutavad üksnes kuritarvitamisi, milles Cewali liikmeid süüdistati. Et kõnealust praktikat rakendati ainsa konkurendi turult väljatõrjumiseks, leiab Esimese Astme Kohus, et hagejatel ei olnud põhjust eitada rikkumiste tahtlikkust ja tõsidust.
- 232 Teiseks leiab Esimese Astme Kohus trahvi arvutamise osas, et kuna konverents on iseseisva õigusvõimeta, võis komisjon määrata trahvi konverentsi enda asemel Cewali liikmetele. Seetõttu tuleb rõhutada, et vastuväiteteatis oli peale Cewali adresseeritud kõigile konverentsi liikmetele. Neil asjaoludel ja võttes arvesse, et Cewal on iseseisva õigusvõimeta, leiab Esimese Astme Kohus, et isegi kui vastuväiteteatises viidati üksnes võimalusele, et Cewalile määratakse trahv kuritarvitamise eest, ei saanud hagejad olla teadmatutes sellest, et trahv võidakse määrata konverentsi asemel neile.
- 233 Kohtuasjas T-24/93 väidavad hagejad, et kuna komisjon ei võtnud arvesse asjakohast käivet, määras ta trahvid, mis on suuremad kui määruse nr 4056/86 artikli 19 lõikes 2 sätestatud 10% käibest. Selle artikli kohaselt võib komisjon määrata trahvid kuni 10% „iga rikkumises osalenud ettevõtja eelmise majandusaasta käibest”, eriti kui nad sooritasid asutamislepingu artikli 86 rikkumise tahtlikult või hooletuse tõttu. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 alusel trahvi summa määramisel võtta arvesse nii ettevõtja kogukäivet, millest ilmneb, ehkki ligilähedaselt ja ebatäielikult, ettevõtte suurus ja tema majanduslik võimsus, ning seda käivet, mille moodustasid kaubad, mille suhtes rikkumine toime pandi, ja millest ilmneb rikkumise ulatus (vt 14. juuli 1994. aasta otsust kohtuasjas T-77/92: Parker Pen vs. komisjon, EKL 1994, lk II-549, punkt 94). Esimese Astme Kohus leiab, et seda kohtupraktikat võib käesolevas kohtuasjas kohaldada, sest määruse nr 4056/86 artikli 19 sõnastus on sama mis määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 oma. Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et kui komisjon võttis aluseks CMB 1991. aasta käibe liinilaevanduses, ei rikkunud ta määruse nr 4056/86 artiklit 19. Et määratud trahv moodustab 1,4% sellest käibest, ei ole komisjon määruse artiklis 19 kehtestatud piirmäära ületanud.
- 234 Mis puutub hagejate kriitikasse neile osaks saanud diskrimineerimise suhtes, märgib Esimese Astme Kohus kõigepealt, et see kriitika põhines peamiselt sellel, et trahvid oleks

- pidanud määrama vastavalt kõikide nende osale Cewali kogutulust. Seda argumenti ei saa toetada. Kui ilmneb, et ettevõtjad ei osalenud rikkumises samal määral, oleks viitamisel kõigi nende kindlaksmääratud osale kogutulust tagajärg see, et rikkumises suuremal määral osalenud oleksid soodsamas seisundis ning karistada saaksid need, kes olid osalenud vähemal määral. Seetõttu ei rikkunud üksnes asjaolu, et komisjon võttis arvesse ettevõtjate osalemise määra, mitte nende osa kogutulust, võrdse kohtlemise põhimõtet.
- 235 Lisaks ei tähenda üksnes see, et CMBle määratud trahv on oluliselt suurem kui muudele ettevõtjatele määratud trahv, iseenesest ebavõrdset kohtlemist. Käesoleval juhul võttis komisjon arvesse, et ülekaalukas osa kaubandusest on CMB kontrolli all, mistõttu tema tegevuse mõju turule on tuntav, ja et tal on otsustav koht Cewalis. Esimese Astme Kohus märgib veel, et kuna trahvi eesmärk on ka takistada ettevõtjatel kõnealuseid rikkumisi uuesti toime panemast, võis komisjon õigustatult võtta arvesse asjaolu, et CMB kontsernile kuuluvad laevad vedasid otsuse vastuvõtmise ajal peaaegu kogu konverentsi lasti. Neil asjaoludel leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon ei rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, kui määras CMBle teistele ettevõtjatele määratud trahvist oluliselt suurema trahvi.
- 236 Et Swal on alates 1984. aastast kasutanud muid konverentsi liikmeid alltöövõtjatena, nii et nemad vedasid kogu Swali lasti, võis komisjon õigustatult järeldada, et see laevaomanik ei osalenud aktiivselt rikkumistes, ja otsustada võrdse kohtlemise põhimõtet rikkumata, et talle ei tuleks seetõttu trahvi määrata.
- 237 Esimese Astme Kohus märgib veel, et kuigi komisjon ei vaidlustanud, et CMZ võis kõnealustes rikkumistes osaleda, leidis komisjon, et oli kohane talle trahvi mitte määrata, sest ta oli tõsisest raskustest. Komisjon sedastas eelkõige – ja hagejad ei vaidlustanud seda –, et CMZ pidi oma laevadest loobuma. Et tal ei olnud enam laevu, ei tegutsenud CMZ ka meretranspordi valdkonnas. Seetõttu tõdeb Esimese Astme Kohus, et komisjon võis õigustatult otsustada mitte määrata trahve CMZle, ilma et ta oleks rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, sest ükski hagejatest ei saanud väita, et ta on CMZga sarnases olukorras.
- 238 Lõpuks, mis puudutab väidetavat võimu kuritarvitamist käsitlevat argumenti, mille kohaselt oli käesoleval juhul määratud trahvi eesmärk saavutada üksnes poliitiline tasakaal eespool viidatud 1. aprilli 1992. aasta otsusega 92/262, tuleb meeles pidada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib otsus kujutada endast võimu kuritarvitamist üksnes siis, kui objektiivsete, asjakohaste ja järjekindlate asjaolude põhjal selgub, et otsus on tehtud ainult või igatahes olulisel määral muul kui otsuses esitatud eesmärgil (vt eelkõige 6. aprilli 1995. aasta otsust kohtuasjas T-143/89: Ferriere Nord vs. komisjon, EKL 1995, lk II-917, punkt 68). Sellega ei ole tegemist siis, kui komisjon võtab laevaomanikule määratava trahvi summa kindlaksmääramisel arvesse teisele meretranspordisektoris tegutsevatele ettevõtjale mõned kuud varem määratud trahvi, tagades ühenduse konkurentsioiguse kooskõlastatud kohaldamise.
- 239 Kolmandaks leiab Esimese Astme Kohus, et kuna käesoleva kohtuasja aluseks olevad kaebused on üldised, mistõttu otsuses lõpuks vaidlustatud praktikat ei tehtud kindlaks, ei saa Cewali liikmeid süüdistada selles, et nad ei lõpetanud kõnealust praktikat siis, kui kaebused esitati, vastupidi otsuse punktis 104 märgitule. Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus oma täieliku pädevuse raames, et igale hagejale määratud trahvi summat tuleb vähendada. Teisest küljest leiab Esimese Astme Kohus, et hagejate väidetavat koostööd komisjoniga ei saa arvesse võtta. Seetõttu pole tähtsust, et lojaalsuslepingud viidi määrase

artikli 5 lõikega 2 kooskõlla, sest trahvi ei määratud nende põhjal. Samuti ei mõjuta see, et Cewal abistas komisjoni kolmandate riikide või OECDga peetavatel läbirääkimistel, asutamislepingu artikli 86 kolme rikkumise eest määratud trahvi summat. Lõpuks, kuna trahv määrati oletuslikult teatud ajavahemiku eest, ei piisa komisjoniga tehtud koostöö tõendamiseks üksnes asjaolust, et vaidlustatud praktika lõpetati pärast kõnealust perioodi.

- 240 Neljandaks, mis puudutab rikkumiste kestust, esitasid hagejad eraldi argumendid iga rikkumise kohta, milles neid süüdistati.
- 241 Cewali-Ogefremi kokkuleppe osas märgib Esimese Astme Kohus, et otsuse punktis 115 leidis komisjon, et trahvide määramiseks arvesse võetav ajavahemik algas 1. juulil 1987. aastal ehk määruse nr 4056/86 jõustumisel ja lõppes otsuse vastuvõtmise päeval, sest Cewal ei lõpetanud kokkulepet. Seetõttu ei saa hagejad tegelikult väita, et komisjonil ei olnud pädevust *ratione temporis* trahvi määrata, kuna ta ei võtnud täpselt arvesse määruse nr 4056/86 jõustumisele eelnenud ajavahemikku. Vastupidi, Esimese Astme Kohus märgib, et artikli 86 rikkumise eest võib karistada üksnes siis, kui see on asjakohaselt tuvastatud (vt eespool viidatud otsust kohtuasjas BPB Industries ja British Gypsum vs. komisjon, punkt 98). Käesoleval juhul seisneb asjaomane rikkumine aktiivses osalemises kokkuleppe rakendamisel ja selle täitmise korduvas nõudmises G & C väljatõrjumise eesmärgil. Kohtutoimikust ei ilmne siiski, et komisjon võis nõuetekohaselt tõdeda, et rikkumine jätkus veel 1992. aasta detsembris. Eelkõige ei ole võimalik välistada, et koostöökokkulepet enam ei rakendatud, kuigi seda ametlikult ei lõpetatud. Seetõttu peab Esimese Astme Kohus talle esitatud tõendite ja eelkõige Cewali liikmete direktorite 21. septembri 1989. aasta koosoleku protokolliga valguses ning oma täieliku pädevuse raames sedastama, et arvessevõetav ajavahemik lõppes 1989. aasta septembris. Seetõttu tuleb trahvi vähendada.
- 242 Hinnasõjalaevade osas sedastab Esimese Astme Kohus, et hagejate väite kohaselt määras komisjon trahvi 1989. aasta novembris lõppenud ajavahemiku eest, kuigi viimane dokument, millele see tugineb, on 18. maist 1989, ja selles on märgitud, et asjaomane praktika peaks lõppema 1989. aasta septembris. Otsuses muus osas nimetatud Zaïre Pool Committee 18. septembri 1989. aasta koosoleku protokollist ja Zaïre Action Committee 11. oktoobri 1989. aasta koosoleku protokollist, mida ei ole otsuses nimetatud, kuid mis on lisatud komisjoni kostja vastusele, ilmneb, et kõnealune praktika jätkus, ehkki mitte nii korrapäraselt, vähemalt 1989. aasta viimases kvartalis. Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus oma täieliku pädevuse raames, et trahvi summat ei ole vaja vähendada.
- 243 Lojaalsuslepingute osas tuginevad hagejad väidetavale vastuolule otsuse põhjenduste punkti 115 ja otsuse artikli 5 vahel. Selles osas piisab, kui märkida, et need kaks sätet käsitlevad eri asju. Põhjenduste punktis 115 käsitletakse asutamislepingu artikli 86 alusel määratava trahvi korral arvesse võetavat ajavahemikku, samas kui otsuse artikkel 5 puudutab rikkumist, mis põhineb sellel, et lojaalsuslepingud ei ole määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikes 2 kehtestatud kohustustega kooskõlas. Nagu juba selgitatud, on kõnealused kaks rikkumist erinevad.
- 244 Lisaks leiab Esimese Astme Kohus, et argument, mille kohaselt komisjoni uurimisele kulus liiga palju aega, saab puudutada üksnes kaebuste esitamise ja vastuväiteteatise vahelist aega, s.t ajavahemikku 1987. aasta juulist 1990. aasta augustini. Eeltoodud asjaolusid arvestades ei saa trahvi arvutamisel võtta arvesse hilisemat ajavahemikku. Käesoleval juhul leiab Esimese Astme Kohus siiski, et menetluse kestust ei saa pidada ülemääraseks, kui võtta arvesse kohtuasja keerukust, üldiste kaebuste esemeks olevate

rikkumiste arvu ja mitmekesisust ning liinilaevanduskonverentside ja neisse kaasatud laevandusettevõtjate arvu.

- 245 Lõpuks leiab Esimese Astme Kohus, et määratud trahvid ei näi ebaproportsionaalsed, kui arvestada rikkumiste suhteliselt pikka kestust – sõltuvalt eri kohtuasjadest 18 kuni peaaegu 30 kuud.
- 246 Kohtuasjas T-26/93 väidab hageja DAL, et kuna ta müüs oma osaluse Woermann-Linies 1. aprillil 1990. aastal ega ole enam Cewali liige, ei saa teda vastutusele võtta pärast seda kuupäeva sooritatud kuritarvitamiste eest. Esimese Astme Kohtu menetluse korraldamise meetmete raames esitatud küsimustele vastas komisjon, et DALile määratud trahv oli kindel summa, mida ei arvatatud otseselt rikkumiste kestuse põhjal. Esimese Astme Kohus märgib, et komisjoni kaebuses saab käsitleda üksnes Ogefremiga sõlmitud kokkuleppe rakendamisest tulenevat kuritarvitamist, mis on ainus kuritarvitamine, mille puhul arvessevõetav ajavahemik ületas kõnealust kuupäeva. Võttes arvesse käesoleva kohtuotsuse punkti 241, sedastab Esimese Astme Kohus, et selle väite üle ei ole vaja otsustada.
- 247 Viiendaks, mis puudutab toodete olemust ja väärtust, on tõsi, nagu otsuses märgitakse, et pole võimalik hinnata, milline olnuks G & C turuosa siis, kui vaidlustatud praktikat ei oleks rakendatud; sellest järeldub üksnes, et vaidlustatud kuritarvitamised, mida kasutati ainsa konkurendi turult väljatõrjumiseks, aeglustasid siiski selle konkurendi turulepääsu. Et Cewal ja sõltumatu laevandusettevõtja G & C olid ainsad tegutsejad Põhja-Euroopa ja Zaire'i vahelises kaubanduses, mõjutas see kogu turgu. Esimese Astme Kohus märgib veel, et pooled ei ole vaidlustanud prahihindade mõju liinilaevadega veetavate kaupadega kauplemisele. Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus oma täieliku pädevuse raames, et määratud trahvi ei ole vaja vähendada.
- 248 Kuuendaks märgib Esimese Astme Kohus, et vaidlustatud kuritarvitamiste eesmärk, milleks on ainus konkurent turult välja tõrjuda, ei ole konkurentsioiguse seisukohast midagi uut; seetõttu võis komisjon õigustatult leida, et polnud vaja võtta arvesse asjaolu, et otsus oli üks esimestest määruse nr 4056/86 alusel vastu võetud otsusest. Lisaks leiab Esimese Astme Kohus, et võttes arvesse komisjoni 7. detsembri 1988. aasta otsust 89/93/EMÜ seoses menetlusega vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklitele 85 ja 86 (IV/31.906, lehtklaas) (EÜT 1989, L 33, lk 44) ja määruse nr 4056/86 artiklit 8, võis komisjon õigustatult jätta arvesse võtmata väite kollektiivse turgu valitseva seisundi mõiste uudsuse kohta.
- 249 Seitsmendaks leiab Esimese Astme Kohus, et hagejatel ei ole mõtet tugineda Cewalile antud väidetavalt seaduslikule ainuõigusele ega väita, et olid olemas kolmandate riikide õigusnormid. Lisaks sellele, et need asjaolud ei ole tõendatud, ei saa nendega mingil juhul õigustada rakendatud praktikat ja seetõttu ei ole neil tähtsust trahvi summa kindlaksmääramisel (vt 6. aprilli 1995. aasta otsust kohtuasjas T-148/89: Tréfilunion vs. komisjon, EKL 1995, lk II-1063, punkt 118). Samuti ei saa hagejad süüdistada komisjoni selles, et ta rikkus ise põhimõtteid, mis on kehtestatud eespool viidatud deklaratsioonis artikli 86 kohaldamise kohta laevandussektori suhtes, sest see Euroopa Ühenduste Teatajas ettevalmistavate aktide rubriigis avaldatud deklaratsioon käsitles ettepanekut võtta vastu nõukogu määrus (EMÜ), millega kehtestatakse artiklite 85 ja 86 mereveo suhtes kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (EÜT 1981, C 282, lk 4), ja seda ei sõnastatud määruse nr 4056/86 vastuvõtmisel ümber.

- 250 Lõpuks sedastab Esimese Astme Kohus, et vastupidi komisjoni väidetele ei saa resolutiivosa artikli 7 teises lõigus täpselt kehtestatud intressimäära pidada otsusesse mittepuutuvaks asjaks. Seetõttu on hagejatel õigus selle summa vaidlustada. Hagejad ei ole siiski esitanud ühtegi tõendit, mis näitaks, et komisjon tegi vea, kui viitas intressimääradele, mida Euroopa Valuutakoostöö Fond kohaldas oma eküüdes tehtud toimingute suhtes otsuse vastuvõtmise kuu esimesel tööpäeval ja millele lisandub 3,5 protsendipunkti, s.o 13,25%. Neil asjaoludel tuleb hagejate argument tagasi lükata ega ole vajadust uurida hagejate huvi sellega edasi minna, sest hagejatele olid tegelikult komisjoni leebemad meetmed kasulikud.
- 251 Kõike eeltoodut ja eelkõige käesoleva kohtuotsuse punkte 239 ja 241 silmas pidades leiab Esimese Astme Kohus oma täieliku pädevuse raames, et määratud trahvide summat tuleb vähendada järgmiselt:
- CMBle määratud 9 600 000 eküü suurust trahvi vähendatakse 8 640 000 eküüni,
 - Dafra-Linesile määratud 200 000 eküü suurust trahvi vähendatakse 180 000 eküüni,
 - DALile määratud 200 000 eküü suurust trahvi vähendatakse 180 000 eküüni,
 - Nedlloydile määratud 100 000 eküü suurust trahvi vähendatakse 90 000 eküüni.

Kohtukulud

- 252 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Artikli 87 lõike 3 alusel võib Esimese Astme Kohus otsustada kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks. Käesoleval juhul on hagejad kaotanud kõikides põhinõuetes ja ka paljudes teise võimalusena esitatud nõuetes. Seetõttu ei ole asjakohane kohaldada kodukorra artikli 87 lõiget 3. Seega tuleb kostja kohtukulud välja mõista hagejatelt.
- 253 Lisaks mõistetakse hagejatelt kohtuasjas T-24/93 solidaarselt välja menetlusse astujate kohtukulud, sest menetlusse astujad on seda taotlenud.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (kolmas koda laiendatud koosseisus)

otsustab:

- 1. Liita kohtuasjad T-24/93, T-25/93, T-26/93 ja T-28/93 kohtuotsuse huvides.**
- 2. Jätta komisjoni 23. detsembri 1992. aasta otsuse 93/82/EMÜ seoses menetlusega vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklitele 85 (IV/32.448 ja IV/32.450: Cewal, Cowac ja Ukwal) ja 86 (IV/32.448 ja IV/32.450: Cewal) tühistamishagid rahuldamata.**
- 3. Kehtestada selle otsuse artiklis 6 määratud trahvide summad järgmiselt:**
 - **Compagnie Maritime Belge SA: 8 640 000 eküüd;**
 - **Dafra-Lines A/S: 180 000 eküüd;**
 - **Deutsche Afrika-Linien GmbH & Co.: 180 000 eküüd;**
 - **Nedlloyd Lijnen BV: 90 000 eküüd.**

4. Mõista hagejatelt välja kõik kostja kohtukulud; lisaks mõista hagejatelt kohtuasjas T-24/93 (Compagnie Maritime Belge SA ja Compagnie Maritime Belge Transports SA) solidaarselt välja kõik menetluse astujate kohtukulud.

Briët

Lindh

Potocki

Moura Ramos

Cooke

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 8. oktoobril 1996. aastal Luxembourgis.

H. Jung

C. P. Briët

Kohtusekretär

Koja esimees